

Nagy László is, iskoláit végezvén, rektornak ment ki Érmihályfalvára; csak-hogy neki a tanítóság nem csupán pénz-szerzési, nem átmeneti pálya volt; hozzá tapadt egész lelkével. Kitöltvén ott három évét, a Genesi-háznál magánnevelőseget vállalt, azzal az elhatározással, hogy a tanítói pályától nem válik meg többé. Idejé egészen a nevelés- és tanítástan elméleti és gyakorlati tanulmányozásának szentelte, s örömmel fogadta el a meghívást a tanári pályára, melyről mindig valódi eszményi felfogást táplált lelkében, midőn 1851-ben a kisujszállási algymnázium tanárául hivatott meg. E kised iskola, hajdani jó hírében megfogytatkozva, a forradalmi időszakban tanárait és tanítványait elvesztve, egészen alászállott. Nagy Lászlónak jutott a feladat, ismét fölemelni azt elestéből. Eleinte csak maga volt egyedül a tanár; de buzgólkodásainak sikerült az intézetet úgy szervezni s oly virágzásba hozni, hogy négy év múlva már hatodmagával működhetett ott.

1858-ban még kezelebb léphetett valódi hivatásához, mely a népoktatás körében mutatta ki az ő helyét. A nagykorúsi helv. hitv. tanító-képezde igazgatójává választott meg. A tanító-képezdek fontossága még akkor nem igen volt elismerve; a gymnáziumok salakja ment oda tanulni, a néptanítói pálya csak a selejtes emberek menedékhelyének tekintett. De a Nagy László vezetése, s a város és az egyház-kerület támogatása mellett a nagykorúsi képezde csakhamar az első rangú pedagógiai intézetek egyike lón az országban. Az itt töltött tíz év a Nagy László működésének leggyümölcsözőbb, valódi fénykora. Mint szervező, mint tanár, s mint író működött nemcsak a nagykorúsi képezde, hanem általában is, a tanügy felvirágoztatásán.

Mint tanárt, a fáradhatatlanság és lelki-ismeretesség mellett, különös világosság és az ismeretek átadásának rendkívül sikeres tehetsége jellemezte. A módszerben volt a legerősebb, abban, a mi a legfőbb a tanításban. Keze alól valóban képzett tanítók jöttek ki, úgy elméletileg, mint gyakorlatilag. Különösen értette a fegyelem gyakorlása módját, abban szeretetet szigorral tudván párosítani. E tárgyról írt értekezése, a közreműködése mellett szerkesztett „Protestans népiszkolai Közlöny“-ben, méltó figyelmet ébresztett a tanügyi körökben, melyek egyébiránt már tudták mit várhatnak tőle az irodalmi téren is.

De hamar meggyőződött arról is, hogy a tanítók képzése mellett a tananyag kellő előkészítése, jelesen a jó tankönyvek s vezérkönyvek előállításai is elsőrendű szükséglete tanügyünknek. Mindenekelőtt a beszéd- és értelmi gyakorlatoknak megírását tűzte maga elébe; s e feladatát oly sikerrel oldotta meg, hogy 1865-ben a helv. hitvallásnak egyetemes (országos) tanbizottsága által műve elsőrangú díjra érdemesített s az összes népiszkolákba tankönyvvül vétetett fel. E művet 1869-ben, második, javított átdolgozásban a közoktatási kormány is elfogadta, államdíjjal jutalmazta s országos bevett tankönyvvé tette azt, a szerző által hozzáadott vezérkönyvvel együtt. E munka maradandó emléke lesz Nagy László érdemeinek s munkálkodásának a népoktatás terén.

E téren elismert tekintély levén, az első közé tartozott, a kiket az 1868-diki

népiszkolai törvény meghozatala s a tanfelügyelői intézmény szervezése után, b. Eötvös annak megnyerni igyekezett. A szerény férfi nem kérte, nem kereste a hivatalt, a kitüntetés. Az kereste fel őt. S Eötvös felhívására átvette a tolna- és baranyamegyei tankerületek vezetését. Óriási munkateher súlyosult vállaira egyszerre. S ő nem volt az ember, a ki könnyebb végéről fogja a dolgot. Feláldozta magát. Éjt nappallá tett; mindenütt szervezett, irányozott, tanácsolt, intézkedett. Bármennyire el volt azonban halmozva hivatali teendővel, ráért azok mellett a népiszkolai tankönyv-irodalom terén is folytatni megkezdett munkásságát. A kormány által kitért tárgyak közül az anyanyelv oktatását választotta ki, s műve ismét első rangú jutalomra érdemesített. Harmadik műve a Ballagi Károly tisztársával együtt készített magyar történelmi kézikönyv.

A pestmegyei tanfelügyelőség 1872-ben megüresedvén, a miniszter Nagy Lászlót helyezte át e rendkívül fontos pontra. S midőn 1874-ben a Jászkon-kerület is tanfelügyelő nélkül maradt, még ezt a teendőt is, amugy mellékesen vállaira tették. — A tulságos munkateher alatt összeroskadt. Mert kétségbevonhatlan, hogy a léte gyökereim dülő betegség fejlődését nagy mértékben elősegítette munkávali túlhalmozottsága is, és ez sietette végét az erőfeszítés, a kötelesség útján.

Ötvenkilenc éves volt. Szerető nőt és számos gyermeket hagyott hátra, kiknek egész örökségük a tisztelt név, melyet rájuk hagyott. Ő a kötelesség embere volt minden életviszonyban; nem a rideg, fanyarul teljesített, hanem az egész lélekkel s örömmel betöltött kötelesség embere. Vajha a tanügy munkái közt minél több lenne hozzá hasonló; ez volna legbiztosabb útja, hogy a társadalom elismerését s a nemzet becsülését kivívjuk magunknak.

—4—r—

Passió-dalok.

1.

Oskola.

Apád, anyád kihál, honod nincs,
Az országot csupán,
A szenvedések oskolája
Kezdődik azután.

A nőt kell benne kitanulnod,
Éj, nap vesződsz vele,
Elhervadsz, *kora sirba fekszel,
Vagy megörölsz bele!

Együtt járod barátiddal;
Mind boldogul, te nem,
Őket is könnyen kitanulod ...
Elhagynak hirtelen!

Jársz, jársz, dült, fénytelen szemedben
Nyomorod búsan ül,
Miként a koldust uteza-szögjén,
Mindenki elkerül!

S mire az iskolát kijárod
Mindent tudsz, azt hiszed,
Megtagodott áldotmányod
Szeretetet, hitet!

Várod, várod, hogy a dicsőség,
Szerencse még jöhet ...
A nyomor kiöli reményed,
Ki büszkeségedet!

2.

Csüdes est.

Szép este van, hő nap nem éget,
Alig rezdül levél,
Alszik a kunyhó, a madár is
Félálomban zenél.

Bübijos este ... kebelemben
Egy hang istenhez esd:
Oh légyen élttem alkotója
Ily békés, csüdes est!

3.

Viseld el ...

Viseld el a keresztet,
Emeld panasztalan,
Az ember szive zárva,
Ne zörgess hasztalan!

Viseld el a keresztet,
Beteg test, — türelem!
A sir felett, meglátod,
A gyógyfű megterem!

Viseld el a keresztet,
Ne tudd kiért teszed,
Ki legelső emelte —
Csak másért szenvedtet!

4.

Az, a ki a földet teremte ...

Az, a ki a földet teremte,
S rá az enyészetet,
Ne féljünk, a por-hon fölébe
Ő tette az eget!

Ki hajlokunk ledönti, hanttal
Testünk' ő födi be,
Nyugalmat, békét ültetett a
Földek legmélyibe!

Gáspár Imre.

A dalmát irodalomról.

A dalmát nép elmaradt, mivelten voltát tudva, alig hinné az ember, hogy dalmát irodalom is volt és van a világon. Pedig mégis úgy áll a dolog, hogy Dalmácia e tekintetben nemcsak szót érdemel, hanem a déli szláv tartományok között egyenesen az első helyre teendő. S hogy a világ a dalmát irodalomról vagy semmit, vagy csak igen keveset tud, az pusztán a dalmáták hibája, kik történelmi adataik, meséik, mondái s dalaik összegyűjtését s közlésére bocsátását egészen a legújabb időkig gondatlanul elhanyagolták.

Igaz, hogy azok az állami és társadalmi viharok, melyek e tartományt majdnem másfél ezredéven át dulták, teljességgel nem voltak kedvezők a békeszerető muzsákra nézve; de a nép folyton élt, s eleitől kezdve tenyésztek nála a népet virágai, melyeket nagyobb fáradság nélkül meg lehetett volna óvni az elhervadástól és elvesztéstől. Igen nagy kincstől vannak megfosztva a déli szlávok, hogy a mentő eszközökről nem gondoskodtak.

De nézzük a dolgot közelebbről.

Mint a rendelkezésünkre álló adatokból látszik, a dalmátoknak a legrégebb idők óta legtöbb érzékek és hajlamok volt a történelem és költészet iránt. De ez a tulajdon kiválóbban csak a parti városokra értendő; mert a beföldön nyomorgó félvad lakosok legfőbb érzelmeik és képzetük által sarkalva hoztak létre néhány dalt és boszorkányoktól hemzsegő mesét vagy mondát, de a műalkotásnak kezdetéig sem emelkedtek. A partokon ellenben, bár szórványosan, oly irodalmi tevékenység jött létre, mely már négyszázados multtal dicsekedhetik.

E tevékenységnek főszéke eleitől kezdve Raguzán, a szláv Athene, volt. E kis város ugyanis, mely mint „köztársaság“ a VII. századtól egészen 1808-ig élt, jóval kedvezőbb helyzetben volt, mint Zára, Trau vagy Almissa, s így mind anyagi, mind szellemi erőit könnyebben és biztosabban fejleszthette, mint amazok. Az alkotmányos élet, Velenezével, Magyar-

és Törökországgal volt különböző viszonyai, a tengerészet és kereskedelem számtalan alkalmat nyújtottak arra, hogy levéltára kort és viszonyokat jellemző oklevelekkel teljék meg; az arisztokratikus alkotmány által felszínre emelt nemességet pedig korán oda vitte a nagyarávadás, hogy családi krónikáit összegyűjtse és megőrizze. S ez nagy szerencse a déli szlávokra nézve; mert Raguzán s még 4—5 dalmát város községi és családi levéltárai nélkül ma oly helyzetben volnának, mint egy talált gyermek, ki még legközelebbi őseiről is csak annyit tud, hogy voltak.

Mintegy harmincz éve már, hogy a déli szláv tudósok e töredékes irodalmi kincseket buvárolják; de tanulmányozásuk eredményei csak lassan kerülnek világ elé, noha újabb mag a zágrábi akadémia állt a délszláv irodalmi vállalat élére. Egyéb akadályokon kívül nem kevésbé gátolja a munkálkodás gyorsaságát az is, hogy a dalmát levéltárak kincseinek egy jelentékeny része Bécsbe került akkor, midőn Ausztria Dalmáciát a francziák kezéből átvette, de meg az otthon levő okmányok is szét vannak szórva a zárai, spalatói, sebenicói és raguzai káptalanoknál, továbbá a vissováci zárdában, meg Spalató és Raguzán városi levéltáraiban.

A dalmát adatok alapján eddig megjelent művek a következők: „De regno Croatiae et Dalmatiae“ (Trau) Lucius-tól, „Illyricum Sacrum“ Farlatitól. Cazanévich azon nemzeti kéziratok névjegyzékét tette közzé, melyeket Culisch hagyományozott Raguzának s egyszersmind leltárat készített a déli szlávok irodalmi kincseiről. Valentini-nelli szintén egy nagy jegyzéket adott ki mindazon könyvekről, melyek a déli szlávokra s közelebb a dalmátokra csak távolról is vonatkoznak. Miklosich szerkesztése alatt egy nagy déli szláv a dat- és okmánytár van folyóban. Ezekon kívül említendő még egy kis füzet, mely nagyon elterjedt voltánál fogva nem csekély figyelmet érdemel. „A déli szlávok évkönyve“ ez, melyet Zágrábban szerkesztettek, de több helyen nyomtatnak. Ezt a kis könyvet, mely csaknem minden olvasni tudó déli szlávúnál feltalálható, Horvátország bánjairól meg a szerb fejedelmekről szóló közlemények, továbbá a magyarok és törökök ellen folytatott (!) háborúk leírásai, aztán néhány gyakorlati jó tanács, végül pedig nemzeti dalok és mondák töltik be egészen. Igen érdekes e füzetnek az első lapja, melyen a magyar-osztrák monarchia déli részein, meg a török birodalomban lakó szlávok statisztikai kimutatása található. E kimutatás szerint a déli szlávok 11 millió vannak, s a kimutatás arra való, hogy a déli szlávokat folyvást számon tartsa.

A történelmen kívül egyéb tudományoknak is vannak részben igen jeles művelői. Igy Gliubich a szigetek régiségeit gyűjté össze a zágrábi akadémia számára; Racki a dalmát nummimatikát tudományává emelte; Boscovich (Raguzában) első rangú matematikus volt, valamint Bandourri, az „Imperium orientale“ szerzője is jó nevet vívott ki magának még a külföld előtt is; Budmani tartománygyűlési képviselő pedig nem régebben az első tudományos dalmát nyelvtant írta meg és adta ki. Ezekon kívül nagy dicsőrelemlük Orbini-t a XVI. és Lourich-ot a XVII. századból; a legújabb időkől

pedig főleg Cattalnich és Kregliano-vich részesülnek kiváló elismerésben, mint kik sok tehetséggel beszélnek el azon események, melyeknek színhelye Dalmácia volt.

A költői irodalom szintén nevezetes multtal bír, de inkább is multtal, mint jelenel, mely sem változatosság, sem bőség tekintetében nem mérkőzhetik amazzal. Tertünk csak nagy általánosságban enged e mezőn széttekinteni; azért is csak a főbb vonásokra szorítkozunk.

A dalmát költészetnek két fő korszaka tűnik szembe, u. m.: 1) az 1848 előtti, vagyis a tisztán dalmát, s 2) az 1848 utáni, vagyis a déli szláv öntudat költészet. Az előbbiben fejlettebb volt a drámai és eposzi, mint a kevesebb értékű lantos költészet; az utóbbiban ellenben a lantos és elbeszélő emelkedett túlsúlyra, s dráma nincs.

A dráma kifejlődésének annyira kedvezett az, hogy Raguzán a görögökkel és a görög szellem területeivel folytonos ismeretségben volt, hogy e városnak már a XVI. században nemcsak színháza, s nemcsak fordított, hanem eredeti drámai irodalma is volt. A görögökből leginkább Euripides és Sophokles műveit fordították és élvezték; az eredeti színművek pedig leginkább nemzeti történelmi eseményeket tárgyaltak.

Eposz csak egy maradt fenn, az „Osmanida“ Gondola nevű költőtől; s azt a maga nemében igen becsesnek tartják. Apróbb elbeszélő költemények nagy számmal forogtak a nép ajkán, de nagy részök elveszett. A régi népdalok közül pedig talán egy sem maradt fenn.

Az 1848 után bekövetkezett nemzeti ébredés sok tekintetben kiragadta Dalmáciát az eddigi seperatistikus állapotból. A népnevelést és szláv eszméket terjesztő propagandák hovatovább elhatottak a nép rétegei közé úgy, hogy kivált a lissai nevezetes ittközlet óta a dalmata is déli szláv vitézségről, sőt déli szláv birodalomról énekel.

E legújabb korszakba átjutott elbeszélő költemények között legérdekesebbnek tartják azt, mely Kraljevich Marko szerb királyfiról, mint „Szabadító hős“-ről szól. Markó ugyanis a puska divatba jöttkor egy barlangba vonult, magával vivén oda táltos lovát, Sarac-ot is. Markót a barlangban egy vila (tündérféle) szolgálja ki. Már négyszáz évvel régebben rejtezik ott e királyfi; de nemsokára előjön és megsemmisíti a törököket. Csak arra vár még, hogy falon függő kardja végképen kiemelkedjék a tokból; mert folyton emelkedik egy-egy eltévedt szláv megtalálja; de e találkozásról nem szabad senkinek szólnia, stb.

A nép dala leginkább mezei termékek. Kiválóbb költő ma nincs. Leginkább elvannak terjedve Sugar Simon költeményei, melyek „Boj pod Visom“ czim alatt jelentek meg.

A népi dallamokat általában mélabús lejtés jellemzi, mintha a dalmát népek még dala is csak a tartomány egyhangú, sivár és örömtelen voltát akarná panaszolni. Pedig érzelmeiben s képzelő erőiben nem szegény a dalmata. Leggyakoribbak a szerelmi, bor-, halász-, vadász- és pástor-dalok. Mily kár, hogy gyűjtői is, pártolói is oly kevesen akadnak a dalmát népköltészetnek, mely bizonyára érdemes

vetélytársa a már szélesebb körben is ismert és méltányolt szerb költészetnek.

Az irodalom támogatására könyvtárak is vannak a nagyobb városokban. Legnevezetesebb a „Bibliotheca patria“ Zarában, melyet azonban (valamint a többi is), vajmi ritkán látogat akár olasz, akár dalmát olvasó. K—p.

Egy újjá született ország.

Ama nevezetes forradalom óta, melyen Japán 1868-ban keresztült ment, s melynek következményeképpen a Mikado név alatt ismert jogszerinti császár ismét kezébe kerítette a főhatalmat, meg ellenben az utolsó ugynevezett korona fővezér (Szugun, tévesen Taikun), kinek elődei századokon át bitorolták a fejedelmi jogokat, közönséges Daimióvá (főnemes) lett, a nyugati polgárosultság ellenállhatatlan, mondhatni romboló hatalommal kezdett a „Napkelet szigetbirodalmában“ elterjedni. Oly lázas buzgalommal reformálnak ott azóta mindent, hogy Nagy Péter muszka ezárnak is becsületére vált volna. Az udvar és a hadsereg, a közoktatás és a tengerészet, a pénz- és vámügyek már is egészen európai lábra vannak állítva, míg a japáni diplomacia, mely pár évtized előtt még a titok-szerűségnek helyeszeresen lepecsételt könyve vala, most már nyíltan érintkezik az európai nemzetek külügyminiszteriumaival. A nép lelkületében mély gyökereket vert buddhizmustól az államsegélyt megvonták, sőt ma már azt is fontolgatni kezdik, hogy nem volna-e jó a japáni helyébe az angol nyelvet fogadni el hivatalos nyelvvül?

Japán újkora semmiből sem itélhető meg jobban, mint mostani császárnak, a Mikadónak vagy Tennónak egész magatartásából, ki korábbi regeszéri zárkózottságából teljesen a nyilvánosság terére lépett ki. Mennyivel másképen volt hajdan s mennyivel másképen van most! A Mikadót, ki jog- és törvényszerinti törzsfáját sokkal messzebbre és magasabba tudja fölvenni, mint akármelyik európai uralkodócsalád, ez előtt az istenek utódnak és a „legszentebb felségnek“ tartották, ki alattvalóira nézve mindig láthatatlan volt, mint a legfőbb lény maga. A „nap ősunokája“ elkülönítve s csakis Dairi-udvaronczai és nejei által környezetten áldozás és édes semmittevés közepette élte át untató etiquette-szabályokkal körülfont napjait, Kioto fővárosában, míg a polgári és politikai kormányzás a Jedoban székelő erélyes Szugun kezében nyugodott. Ama hódoló utazások, melyeket az adóköteles hollandok a XVII. században Japánban tettek, Kiotóba is elvezette őket, de még álmukban sem volt szabad olyasmire gondolniok, hogy az istenutód arczát megpillanthassák, avagy csak fényes palotája küszöbén is átléphetessenek.

Mennyivel másképen van most mindez! A hallatlan esemény mindjárt a forradalom után bekövetkezett. A barbárok halvány arczai megjelentek a napnak szent fia előtt, ki az idegekkel kötött szerződéseket határozottan elismerte, s a francia követeket, Roches Leonnak, ki 1868. márczius 23-án mint első európai jelent meg a Mikado előtt, egészen igaza volt, midőn az uralkodónak ezeket mondta: „Ez örökké emlékeztető nap Japánra nézve az egyetértés új korszakának, s az idegen nemzetekkel való őszinte barátságának leendő kezdete.“ Az uralkodó mind jobban-jobban kilépett zárkózottságából; nem volt elkülönítve többé alattvalóitól. Pár év előtt maga szentelte föl és nyitotta meg az első vaspályavonalat Japánban. A régi elkülönülésnek ma már csupán annyi foszlánya maradt meg, hogy a császárnak és császárnénak, ki tökéletes japáni szépség, sem fényképeit, sem másféle arczkepeit árulni nem szabad; ez szigoruan el van tiltva. Ellenben minden évben ujév körül a tartományfőnökök hírül adják a népeknek, hogy a császár fényképe a kormányzóság épületében három napig nyilvánosan ki lesz téve. Iyenkor aztán ezrével tolong a nép az említett épületbe, hogy császárnéjának felséges arczvonásában loyális alattvalóhoz illően gyönyörködhessek. A császár csupán legfőbb hivatalnokait ajándékozta meg fényképeivel; egy példány valami uton-módon európai kezébe került, melyet azonnal többszöröztek, s így Európában és Ame-

rikában ismerősebb a japáni császár, mint saját birodalmában. Mutszuhitó császár, ki 1852. nov. 22-én született, atyja Komei császár után 1867-ben lépett a trónra, s 1868. december 28-kán Haruko hercegnőt vette nőül (ki 1850. ápril 17-kén született). Házasságuk még eddigelé gyermektelen volt, de a törvény jó eleve gondoskodott örököséről, a mennyiben azt rendeli, hogy ha a Mikado utód nélkül halna el, a trónörökös a négy legrégebb hercegi családból választandó. Rajzunk a mostani japáni császárt

Okubo a mostani erélyes belügyminiszter, ki a mozgalom fejeit meg is ölette. Hanem a világlongó elemek azért nem voltak végleg megsemmisítve s Okubo miniszter, hogy azokat némileg lecsillapíthassa s tettvágyuknak más iránytadjon, a Formosa szigetén lako vad benszülöttek ellen indított háborút, melynek fővezére Szaigo tábornok vala, kinek arczképét Okubo belügyminiszterével együtt szintén bemutatjuk olvasóinknak. Formosa sziget nyugoti partjait a khinaiak foglalták el még korábban, s bár eleinte nem

belől három o. é. forint) s december 2-kán a japániak odahagyták Formosa szigetét. Tokióban (Yedo mai neve) nagyszerű világítást rendeztek, Okubót mindenki győztes gyanánt üdvözölte, Szaigót pedig fényesen megajándékozták. A közmívelődés terén szintén óriási haladás észlelhető Japánban; majdnem gőzerővel dolgoznak az európai intézmények meghonosításán. Így például Japánban is van már közoktatásügyi minisztere. Az egész ország nyolcz felsőbb tankerületre van osztva, melyek közül mind-

A JAPÁNI URALKODÓ-PÁR.

európaias tábornoki egyenruhában, ellenben a császárnét és japáni nemzeti öltönyben tünteti föl.

Tagadhatatlan, hogy Japánban az utóbbi évtizedek alatt igen is rohamosan reformáltak, úgy hogy már a nép nagy tömegében is zuglódo hangok kezdettek emelkedni; azonkívül hatalmas nemesi osztály is van még Japánban, mely mindentéle ujitásnak leghatározottabb ellensége. Minden évben fordulnak elő apróbb lázongások, s egy ilyet alig egy éve nyomott el

elleneztek a japáni expedíció partraszállását a szigeten, később felszólaltak e hadjárat ellen, és az expedíció vezérét, Szaigót, visszavonulásra kényszerítették. A távol Kelet két legműveltebb népe közt majdnem nyílt háborúra került a dolog, mikor a Mikado az ügyes Okubo herceget és minisztert a pekingi udvarhoz követnek küldötte. Okubonak sikerült is 1874. október 31-én a két meghasonlott birodalom közt a békét helyreállítani. Khina 500,000 tael kárpótlást fizetett Japánban (egy tael körül-

egyik külön-külön 32 kisebb kerületre osztlik. Minden ilyen kisebb kerület kötelezve van egy-egy középstanoda fentartására; minden ilyen alkerület ismét 210 népiskolai tankerületre van felosztva, úgy hogy az egész birodalomban összesen 53,700 tanintézet van. Mindenütt van tanfelügyelő is; az iskoláztatás kötelezett s az iskolákra való felügyelet első sorban ott is az iskolaszékekre van bízva.

Különben, hogy a nép maga is mennyire át van hatva, legalább az öltözködés tekintetében,

OKUBO, japáni belügyminiszter.

SZAIGO, japáni hadvezér.

ben, a reform szellemétől, eléggé mutatja egyik rajzunk, mely oly jelenetet tüntet föl, milyennel ma már minden lépten-nyomon találkozhatik a bámuló idegen. Az európai viselet gyorsan terjedt el a japániak között. Pedig számtalan japáni arcz, melyek addig, a míg tulajdonosaik megszokott nemzeti öltönyeiket viselték, nejeik és ismerőseik előtt csinosoknak, sőt szépeknek is tűnhettek föl, szerfölött komikus látványt nyújt a divatos európai pantalonban, mellényben és frakkban s fekete magas tetejű kalappal, mely

egyenesen Londonból vagy Párisból került Japánba. Lehetetlen, hogy a képünkön látható japáni papa és hasonló öltözöttü fiaeskája el ne nevéssék magukat, ha véletlenül egymásra tekintenek és észkebe jut, hogy ők voltaképen japániak lennének. A nők, kik a divattal szemben anélkül sem szoktak konzervatívok lenni, szintén eldobták a régi japáni — elég disztelen — viseletet s ma már az európai és amerikai divatképek után készítették ruháikat.

A hajdani világrendszerek.

Sokféleképen igyekeztek már egyes korok vagy népek műveltségi fokát egy-egy különös szempontból összehasonlítani — a könyvfogyasztástól a szappan használásáig, több-kevesebb jogosultsággal és ahhoz mért szerencsével. Részünkről nem akarjuk az ily kétes értékű meghatározások számát szaporítani, habár azt mondjuk is, hogy az ember nézete a föld és ég s a világrendszerről általában, megközelítőleg

A POLGÁROSODÁS JAPÁNBAN.

hüen tükrözi vissza annak miveltégi fokát. Ha az ember nézetét a világregszerről tekintete veszzük, úgy folytonosan követhetjük annak művelődését a leggyermekiesebb felfogástól a keletiek korábbi, de alacsonyabb fokon megállapodó s a görögök későbbi, de magasabb műveltségéig; mutatja ez a későbbi római császárok alatti megállapodását a tudományoknak, s azok visszacsúszását a középkorban; s egy időben támadt az új világregszert alkotója az újkor kezdete nagyobb műveinek előidézőivel. Nem csak a korokra követhetjük ezen módon, hanem az európai miveltésen kívül álló népekre is: Európában ellenben s annak miveltésével egy színvonalon álló országokban, a jelenkor világregszerének a tulajdonképeni nép közt való elterjedése szolgálhat némileg irányadóul miveltégi foka megítélésében.

A legkezdetelegesebb világregszert természetesen igen hasonlított a kis gyermekek felfogásához, a föld végén kiszécsített ég, az emberek gyönyörködtetésére szolgáló nap, hold és csillagokkal. Korán átlátták különben a napnak s a többi égi testeknek, s a velők egy helyről jónni látszó énekek befolyását földünkre: a mennyet tehát ellátták istenekkel. A görögök regői talán legszebbek voltak e mythosok közül. Naponként áthajt Phoibos isten a napkocsi s annak tüzös lovaival a mennybolton, kísérvé a szép Hórák és Eósz (Aurora, hajnal) által, este pedig megfürdik a tüzös kocsi a világítenger hullámaiban. A napkocsi lovai különben oly szilajak, hogy csakis Phoibos bírja őket megfékezni, egyszer enged mégis fia Phaeton kérésének s egy napra átengedi annak a gyepőt; s ime az isteni nem bír a lovakkal, a napkocsi közel jön a földhöz, s különösen Afrikában víz nagy pusztitást véghez: ekkor támad t. i. a Szahara, s a lakosok színe fekete lesz a nagy melegtől. Végre a szerencsétlen maga is elvesztí életét s a távol „Eridanus“ folyó mellett temetik el. (Eridanus alatt előbb a Pó, majd a Rhone, később a Rajna folyamat értették, míg végre a mesék országába száműzetették.)

A csillagokat is személyesítették, s többen azáltal nyertek halhatatlanságot, hogy csillagokká lőnek, mint Kásztor és Pollux; sőt Zeüsz különös parancsára egy kecskeszár is változott csillaggá. A görögök képzeli tehetsége idejekorán adott nevet a csillagoknak, Homér korában már legalább voltak neveik, mert egy csillag sem viseli az Iliás és Odyssea hősei közül egyikének is nevét. S mindez nemcsak a költők agyában élt, hanem a tudósok ilyképen gondolkodtak, szerintők a föld a világítenger közepén uszott, az égboltozatot magas hegyek, mint az Atlas és Kaukázus, tartották. Az ég gyémánt vagy kristályból volt s felette égett az örök tűz, mely, a római rege szerint az ég rosul összeillesztett félgömbökből állván, kilátzott s képezte a hadak utját (tejut).

Egyiptom és Babiloniában korán kezdődött az égi testek vizsgálása, mi bizonyosan a világregszerről is helyesebb fogalmakra vezetett, ámbár határozottan nem tudjuk, melyek voltak a két népek, illetőleg papjainak, kik náluk egyedül bírtak magasabb miveltéssel, nézetei a világregszerről. Az egyiptomiak előhaladását mutatja az is, hogy ók már akkor ismerték a napévet s naptárjuk a mult századi francia forradalmi naptárral egészen megegyezett.

Ók is istenítették az égi testeket, de még határozottabban tették ezt a babiloniak. Ezek minden égi testnek adtak egy istent, ki annál hatalmasabb volt, minél nagyobb volt csillagjának — látszólagos — nagysága és fénye. Fő isteneknek különben nem Jupitert, hanem Szturmuszt szentelték, minthogy az mint hetedik bolygó (a napot és holdat is ezek közé számították) legméltóságosabbnak látszott. Ók kezdtek el az u. n. csillagjósálat is, mi annyiban fontos, a mennyiben ez a nagy közönség érdeklődését is fölkelte, közvetve elősegítette, az ókorban úgy, mint később, a tudomány haladását.

Míg az egyiptomiak és kaldusok (a babiloni papok) világregszert alig ismerjük, addig a görögökét fokról fokra követhetjük. Az előbb említett kupolaszerű égboltozat helyébe korán a világregszert lépett, melynek felső részét a menny képezte, alsó részét a világítenger a földdel s az alvilág. Ezen világregszert helyét ismét egy másik foglalta el — újabb foka a haladásnak — t. i. a világregszert helyére az éggömb lépett, míg a föld most már a világregszert szabadon

mozgott. Ekkor kezdett az éggömb a föld körül forogni, mi által idéztetett elő a nap és éj. Korán át kellett azonban látni a csillagásznak, hogy a nap, hold, a bolygók és az álló csillagok nem egy távolaságban vannak tőlünk, s miután ekkor még gondolni sem mertek arra, hogy az égi testek szabadon lebegjenek, nézetök szerint ugyanis a földre kellett volna esniök, egy vöröshagymaszerű világregszert képzelték számos sphaerával. Minden bolygónak volt saját sphaerája, még pedig a következők rendben: az első volt a holdé, második a Merkúr, harmadik a Vénusé, negyedik a napé, ezután következett a Marsé, Jupitéré és Saturnusé, végre a nyolcezeredikben az álló csillagok. (A napot és holdat még a görögök is bolygónak tekintették.)

A sphaerák véleményök szerint egy közepük voltak, valamennyinek a föld lévén közép-pontja; s mivel átlátszók, nem lehetett őket látni. Sőt a sphaerák által valami kitünő zene is idéztetik elő, melyet csak az emberek nem képesek eltompult érzékekkel felfogni.

Hamar észrevették azonban a görög csillagászok, hogy sok tüneményt nem lehet a nyolc sphaerával megmagyarázni, föltételeztek tehát kisegítő sphaerákat, még pedig eleinte hármat, később többet, mint a kinydos Eudoxus, negyedik századdal Krisztus előtt már 26, Kalippos pedig 33-at. Ezek azt hitték, hogy a sphaerák nem érintik egymást, Aristoteles pedig az ellenkező nézetben lévén, kénytelen volt sphaerái számát 55-re emelni!

Sőt oly tudós is akadt, kinek 70 sphaerára volt szüksége. A sphaerák világregszere már az első pillanatra is föltette mesterkéltnek tűnik föl, s mennél többet gondolkozik valaki róla, annál szembeszökőbbnek tűnik föl valószínűtlensége; pl. elég legyen itt a primum mobilé-re utalnunk (így nevezetett a legtávolibb sphaera, melynek rendeltetése volt a többi sphaerákat keletről nyugotra naponként a föld körül megfordítani).

A sphaerák ellen a pergai Apollonius, egyike a K. e. harmadik századbeli alexandriai tudósoknak, lépett fel első ízben, ki azokat az álló csillagok sphaeráján s a primum mobilé-kívül elvetette. Szerinte a bolygók epicyclusokban (kigyó-vonalakban) mozognak, melyeket az által képzelhetünk létrejöttéknek, hogy egy körben a föld körül forgó pontot veszzük fel alapul, mely körül ismét körben forog a bolygó.

Ez volt az alexandriai csillagászat állása s az általa létrehozott világregszert, mely csak azért nevezetetik Ptolomaeus-félenek, mert Claudius Ptolomaeus írta meg „Almagest“ című művében.

Voltak az ó-korban is tisztább látó férfiak, kiknek nézete a világregszerről a mienket megközelítette. Ezek közé tartozott a sokoldalú tudós Pythagoras, ki a központi tűzet képzelte a világ központjának, melytől veszi, nézete szerint, a nap is fényét. Sőt a K. e. harmadik században élt samosi Aristarch már azt hitte, hogy a föld a nap körül forog. De a többségnek Ptolomaeus rendszere is túl volt a láthatárán, s nem csak a műveletlen néptömegek, hanem művelt emberek, sőt tudósok is voltak, kik a mennyboltozatról való ósi nézet mellett maradtak.

A kereszténység eleinte károsan hatott e téren. Tulbuzgó papok és hittérítők istentelenségnek tekintették Ptolomaeus rendszerét, mert az a biblia némely részével ellenkezik. Szerintök az ég ismét egy boltozat lón, melyben lakozik az isten dicsfénytől körülövezve, körötte pedig csoportosul az angyalok kara. Nézetök nagyon hasonlított a görögök kezdetleges felfogásához, csak hogy halottaik körül a jók nem alvilágba, hanem a mennybe jutottak. Ók szószertint vették Illés próféta elragadtatását is, mit Ptolomaeus rendszerével természetesen ismét nem lehetett összeegyeztetni.

Ehhez járult a római birodalom felforgatása a barbár népek által, s az azzal járó elvándulás a régibb lakosságok is, s így a kor színvonalán álló mű volt a sokat utazott és tanulmányozott hatodik századbeli egyiptomi tudós Kosmas Indikopleustes „keresztény topographiája“. Nála a föld hegy gyanánt emelkedik ki a világítengerből, a harangalaku ég körül pedig angyalok vezetik a napot és holdat. Zsátnai végzéseik, pápai rendeletek és eretnekek gyanánt elítélteket által akarták ezen kor férfai a régi nézeteket fenntartani, de „mégis mozog a föld“ s a középkor végén már alig volt

Kosmasnak hive. Az egyház is annyira ment, miszerint maga is elfogadta Ptolomaeus rendszerét, sőt egyesenes istentelenségnek tartotta annak megtagadását. A sphaeráktól azonban nem váltak meg ekkor, mert Aristoteles, ki majd nem oly tekintély volt a középkorban a természettudományokat illetően, mint a biblia a hit dolgában, azokat tanította. Másfél ezer év után ismét azon miveltégi fokra tért vissza az emberi nem, a hol előtte állott, s így meg lett szervezve az alap, melyen tovább lehetett fejlődni.

A középkor utoljára végre elkezdtek a fejlődelmek és nagy urak a béke művei iránt is érdeklődni, s számos u. n. tudóst tartottak udvaraikban és kastélyaikban. Igaz, hogy ezen kor tudományosság korunkétól igen eltér, sőt annak nagyrészt tulajdonképen nem is nevezhető, pl. a vegytant helyettesítő alchymia, de mégis igen fontos helyet foglal el a művelődés történetében, mert ezen ferde felfogás több Maecenas szerzett a buvárlóknak, mint a tudományok kedvelése, s mert ezek készítették elő a közönséget a valódi tudományokra. Így volt ez a csillagászatnál is: ezen kor férfai, majdnem kivétel nélkül, azon véleményben voltak, hogy a csillagok járásából az emberek sorsát előre meg lehet mondani. Ezen tévhitben volt például nagy királyunk, Mátyás is, kit udvari csillagásza, vagy csillagjósja, minden hadaiban kísért, s kinek megkérdezése nélkül semmi nagyobb dologhoz sem fogott. Udvari csillagásza soká a híres Regiomontanus János volt, ki a legnevezetesebbek közé tartozik. Annyan hasznos volt e babonás hit, hogy számos embernek adott kenyeret, kiknek csillagvizsgálatai idővel a tudományosság nagy hasznára voltak.

Ilyképen megérett az emberiség, legalább a művelt osztály, egy célszerűbb világregszert elfogadására, melynek megalkotásai dicsősége Kopernicust illeti. Felállította a nevéről nevezett világregszert, melynek lényege abban állott, hogy a föld a bolygók a nap körül forog. Nézetének a „De revolutionibus orbium libri sex“ („Hat könyv az égi testek mozgásáról“) című művében adott kifejtését, melyet már 1506-ban elkezdett írni, de — valószínűleg — félvén, hogy e miatt kellemetlenségeknek, sőt üldözéseknek lesz kitéve, sokáig nem akarta kiadni; idővel mégis sikerült barátainak bármilyen művének sajtó alá adására. Még megérte, hogy művének a nyomdából kikerült ivateit halálos ággyára letegyék, de beszélni akkor már nem volt képes. Halála 1543-ban történt. Ő különben nem tudta világregszertét égboltozat nélkül elképzelni, csakhogy azt igen nagy távolaságba tette.

Halála után nagy forrongás támadt rendszerét folytán. Norimbergában a barátok által feligazgatott nép megtámadta a nyomdát, melyben Kopernicus művei nyomattak, s alig lehetett a kéziratot megmenteni. Veszélyesebb volt ennél, hogy a katolikus és protestáns papság egyiránt (Luther és Melancthon is) az új világregszert ellen nyilatkozott; — de ez mégis dalmaszkodott.

Tycho de Brahe, ki három évvel született Kopernicus halála után, ismét egy követ adott az új világregszert épületéhez: ő volt az első, ki az égboltozatot tökéletesen elvetette. Nagy észlelő tehetsége és szorgalmánál fogva azonban igen sajnálatra méltó, hogy erejének és idejének nem megvetendő részét egy féltette hálátlan munkára, a Ptolomaeus és Kopernicus-féle világregszert egyesítésére, fordította. Nézete szerint a bolygók ugyan a nap körül forognak, de az, valamint az álló csillagok és üstökösök is, ismét a világ közepén mozdulatlanul álló föld körül jár csavargó menetekben. Természetellenes rendszeré vele együtt szállott sírba. Végre Kepler és Gallilei alkalmazták Tycho de Brahe vívmányát Kopernicus rendszerére s megadták az alapot a csillagászat továbbfejlesztésére.

Szalay József.

Egy bogár bölcsője és sirja.

A természet sokféle tüneményeinek buvárlója, ha vizsgálódásai közben a tudomány ama terére jutott, melyen a rovarok lakásait s ezek építési rendszerét kell tanulmányozni, úgy fogja találni, hogy kedvenc tudományának már ez az egyetlen ága is érdekességénél fogva minden addig tette fáradozásaiért bőven kárpótolja őt. Nem is szükséges, hogy szaktudósok legyünk,

hogy a legnagyobb élvezetet találjuk a természet egyszerű alkotásainak és működésének szemlélésében, a hogy ez a rovarok s más apróbb állatok, de különösen az előbbieknél annál szokásibban mutatkozik, melyek szerint házaikat és rak-táraitak építeni őket ösztönök megtanította.

Az Amazon völgye, Dél-Amerikában, tele van egy forróvízi gazdag állat- és növénytenyésztés mindenféle csodáival és meglepő érdekes tüneményeivel, úgy hogy e vidéket méltán tekintethetjük a természetbuvárok paradisosának. E vidéken él az a különös építész-hernyó is, melynek valóban csodálatra méltó építészeti rendszerét Bates angol utazó és természettudós legújabb munkájának („Egy természettudós az Amazon vidékén“) nyomán olvasóinknak ezáltal bemutatni szándékozunk. Az ember azt hinné, hogy ez a kis hernyó a piróknak vagy bármiféle más, függő fészket építő madárnak vagy mestere, vagy tanítványa lehetett gubójának építési rendszerében. A hernyó, mely ily függő lakást s egyszersmind temetőt is épít magának, éga közelében található, az Amazon felső folyásánál. Műve, miként Bates személyes megfigyelés után leírja, verébojtás nagysága tojásdad gubóból áll, mely vöröses sárga, vagy rózsaszínű selyemből van szövve s öt-hat hüvelyk hosszú a vérselyem fonalszálánál fogva egy-egy kiálló falevélnek a legszélsőbb hegyéről csüng alá. Az óvatós kis művész rendszeren az erdők legkeskenyebb és legelhagyottabb tisztásában szemel ki magának egy messzire kinyúló faágat, melynek legszélső levelén, s annak is a legszélső levegőben ülve ügyszor munkáját. Mindenekelőtt oda erősítvén a level hegyéhez a selyemszál egyik végét, annál fogva csöndesen aláereszkedik s eközben mind hosszabbra szövve a selyemfonalat. Mikor aztán ez utóbbi a kellő hosszúságot elérte, a fészket szövve kötetkezik. Ez épen úgy készül, mint a hogy a selyemcsokót szövök, t. i. a hernyó a szövődék közepében ül s meghatározott szabályos körökben selyemgyűrűket fon s azokat ugyanakkor keresztsszalaggal szövve öszsze. Az egész, mikor teljesen el van szövülve, laza hálózhoz hasonlít, mely majdnem hasonló nagyságú s négyyszögletű közzökkel van átyukgatva. A czérnaszál, mely a gubót a levelhez köti, fényes, sima és oly erős, hogy sem a vihar, sem a madarak nem tudják azt elszakítani, s azonkívül jelentékeny hosszúsága megengedi, hogy a gubófészket ide s tova himbálozzák, mi még nehezebbé teszi a madarakra nézve annak megfoghatását. A zacskó mindkét vége nyitva van, hogy a lepke, mely a művészi alkotású szellős fogházban fog születni, annak idejében kimenekülhessen. Fészkeknek nevezük e szövődéket, noha tulajdonképeni rendeltetése után ilylve inkább mondhatnók azt koporsónak és bölcsőnek — egy hernyó sírjának és egy olyan új teremtmény szülőhelyének, a mely életét szerető anyja halálának köszönheti.

Mikor e sír készen áll (elkészítése három-négy napot vesz igénybe), a bezárt hernyó elsatnyul, bőre összehúzogódik és fölrepedezik s az egykor annyira eleven és ügyes művész tehetetlen, mozdulatlan s jóval kisebb alakú bábbá lesz, mely ott hintázik csöndesen az általa készített légi börtönben. Végre megjelenik az új élet, a gubó keskeny nyílása kiszélesedik s rajta át egy gazdag szinompájú, de csak rövid életű pillangó alakjában egészen új teremtmény repül ki, mely csakhamar épen azoknak a leskelődő ellenségeknek fog zsákmányul esni, melyek ellen mint báb, selyem börtönében oly biztosan meg védelmezve.

S. L.

Az úszó város.

Verne Gyula regénye.

VI. Fejezet. Az utazás vége.

Míg ezen történet s a kis dráma végbe ment a Great-Eastern fedélzetén az úszó város csak haladt tovább az oceán felületén. A végzetes párbajt követő reggel, kedden, ápril 9-én a Hudson torkolata elébe ért a hajó, s 11 órakor már készüléteket tett, hogy annak nyílásába behajtsanak. A vihar kitombolt az éjjel, s az utolsó felszakadozott felhők is eloszlottak a láthatáron. Déljárt megérkezett a „Santé“ nevű kis gőzös, mely arra volt rendeltetve, hogy az óriás

hajó utasait partra, illetőleg New-Yorkba szállítsa.

A hajón mindenki készülődött. A rövid ismeretség után nem sokat gondoltak az elválással, s általában egyik a másikkal. Drake Harryt már nem a hajóról akarták eltemetni, hanem a szárazos voltak eltemetendők. Cockburn, a statisztikus, rendre járta az embereket s mindenkit megszólított:

— Tudja, uram, hányat fordult a hajó keze, mióta elindultunk?

— Nem tudom én, felelt mindenki.

— Épen százezer hétszáz huszonháromat.

— Derék. És a csavarkerék, uram?

— Hatszáznyolcezer százharminchat.

— Nagyon köszönöm, uram.

Fábián és Corsican együtt jöttek ki hajószobáikból, s a fedélzetet találkoztak barátjukkal.

— Helén, — mondá ennek Fábián — meg fog gyógyulni. Esmélete már visszatért egy percze. Az isten igazságos: egészen vissza fogja azt adni.

Fábiának a nővére, R... né asszony jött elébe a kis gőzösn, s a szerencsétlen, özvegyen maradt Helén e derék nő vette gondjai alá. A két nő s Fábián és Corsican, a kis gőzös első szállítványával távoztak a Great-Easternről, míg barátjukra később volt a sor kerülendő, s e szerint el kelle válniuk.

— Hát önmű mi lesz? kérdé barátunktól Pittferge tudor.

— Belőlem, doktor? miután a Great-Eastern százkilencvenhét óráig maradt a kikötőben, s én rajta akarok ismét visszautazni, tehát ennyi időm vagyis nyolce napom van az Amerikában időzésre. Ez épen elég idő arra, hogy meglássam New-Yorkot, a Hudson, a Mohawk-völgyét, az Erie-tót, a Niagara-t s az egész vidéket, melyet Cooper oly festőileg ír le, s oly lelkesedéssel örökít.

— Ah! ön a Niagara-hoz készül? Valóban, kedvem volna viszontlátni ezt a felséges Niagara-t. Elfogad-e utatársnak?

— Ha elfogadom-e? Topp! csapjon fel.

Fél óra múlva a kis gőzösn voltak s három óraker egy egyszerű vendéglő (a Fifth-Avenue-Hotel) két kényelmes szobáját foglalták el New-Yorkban.

A város megszemlélésére csak aznapot s más napot szánták. Siettek a természet csodáihoz. Várost eleget láthatnak Európában, de ötös tő és Niagara csak egy van a világon.

A Hudsont vasuton is megnézhették volna, mert partjai hosszában megy el egy vonal. De a doktor tanácsára a St. John nevű gőzhajót választák e kirándulásra, mely másnap esti hat óraker volt épen indulandó. A St. John valódi folyó-vizi Great-Eastern volt. Fájdalom, éjjel utazván, a Hudsont magát alig láthatják; reggel öt órára Albanyban teszi ki. Hat óraker a New-York-központi vaspályára ülnek s estére a Niagara partján vacsorálnak. — Ez elég egyszerű s világos uti terv volt.

A St. John magához képest épen oly népes volt, mint a Great-Eastern; s a maga nemében épen oly óriás is volt, melynek szintén az a baja volt, hogy nem volt elég mozgó ereje a tömegéhez. A miből az következett, hogy éjfélkor egy zátonyon szerencsésen fenn is akadtak, s reggeli öt óra helyett csak 8 óraker érkeztek Albanyba, mikor a vasut már rég elindult. Arról hát le kelle mondaniok, hogy még aznap estére megláthatassák a Niagara-t.

Délben egy óraker indult a másik vonat. Az indulás nem rendes pályaudvarból, hanem nyílt térről történik, melyben a vonat úgy áll meg mint az omnibusz vagy a közúti vaskocsi

az utca közepén. Az ember csak felugrik a kocsiába s megvan. Nincs is beketrevezve mint az európai coupéba, hanem szabadon jár-kele a tágas, hosszú, csarnokszerű kocsiában. A vonat szabad téreken, ujonnan irtott erdőségek helyein, most emelkedett vagy még épülő városok utcáin — melyek a régiség legnagyobb neveit elevenítik föl s Uj-Róma, Syracuse, Palmyra nevetek viselnek — rohog át. Mind ez a Mohawk völgyéhez tartozik, melyet az amerikai Scott Walter: Cooper örökített meg; — egy percze az Ontario tava is fölécsillan a láthatáron, az „Utolsó Mohikán“ színhelye, pusztuló erdő-peremével.

Este tizenegykor vonatot változtattak Rochesterből, s a Tennessee árja mellett rohantak tova, mely vizesésekből maradt mögöttük; s a Niagara-t csaknem érintették, a nélkül, hogy láthatták volna, sziklák rejtve el azt előlük. Niagara-Falls nevű falu volt az állomás, a hol leszállottak, s a vendéglő, nagyszerűségével megfelelő fenhéjzóna nevének: Cataract-House, vagy is Vizesési-Palota.

A Niagara nem folyó; egy egyszerű zsilip csupán, melyen az összefüggésben levő öt tó közül a jóval magasabb felszínű négynek: a Felső-tónak, a Michigan-, Huron-, és Erie-tónak a víze, az ötödikbe az Ontarióba özőnklik alá. A felső és alsó vízszin közti különbség 340 angol lábát teszi; s a Niagara egész hossza harminchat angol mérföld; de e hosszúságra nem egyenlően van elosztva az esés; az érintett magasságnak mintegy fele egyetlen vizesést alkot: a világhírű Niagara-zuhatagot. Ez képezi a határt az Egyesült-Államok és Kanada közt; a jobb part amerikai, a bal part angol terület.

Utasaink ápril 12-én hajnalban kiindultak a faluból. Távrolról hallatszott a zuhatag dübörgő moraja, mielőtt maga meglátszott volna még. Nemsokára a moraj határozottabb, majdnem ütemszerű alakot öltött. Még sem látszott. A balparttól egy vasiveken nyugvó fahíd vezet a folyam közepén levő sziklaszigetre.

— Hunyja be a szemét, — mondá Pittferge orvos, — én vezetem; s csak akkor nyissa ki, ha majd én mondom!

— Most! kiáltá, mikor a híd hosszának a közepén voltak.

Felsőleg látvány tárul a szem elé, a legnagyobbszerűek egyike az egész világon. A Niagara, sziklái közül kilépve, könyököt csinál itt s patkó-alakuan magához tér vissza, mig egyszerre a mélybe zuhan. E különböző irányokba folyó víz a legcsodásabb szín- és árnyalátváltozásokat tünteti föl, a mint a nap sugarai különböző szögletek alatt érik s verődnek róla vissza. Elöl hófehér a hab; a kanyarulatnál setét kékbé mélyül; a zuhatag közepén smaragd zöld; alján láthatatlan, eltűnő a fehér párafertegteben. De a kanadai part felől e párák mint aranyper csillognak és szikráznak a verőfényben.

Terünk fogyatéka nem engedi, hogy utasainkkal együtt élvezhessük a Niagara bámulatos szépségeit. Csak egy pontra akarjuk még elkísérni őket.

Másnap, ápril 13-án a kanadai partot látogatták meg. Egy kis séta. Egy függő híd vezetett oda át. E függő híd vasuti átjáróul szolgál az Egyesült-Államok és Kanada között. Barátink a tulsó partra érve, fölfelé kezdtek menni a víz mentén, hogy a zuhatagot új szempontból szemlélhessék. Egy néger fiút is vettek föl kalauzunk, mert, mint Pittferge mondá: a víz alá akartak bemenni. E végül egy utba eső — s épen e czélra szolgáló — ruhatárban vízmentes öltözethe bujtak, s úgy folytatták útjukat. Kalauzunk, szorosán a víz mellett, egy sikamlós nedves par-

ton vezette őket, mely egyszerre a zuhatag alá kanyarult be. Itt állottak a vízgöz csepjeitől mint sűrű ködtől áztatva, míg a roppant zuhatag, mint egy óriási függöny, esett le előttük.

Mily felséges, mily nagyszerű látvány! Mily színpad e függöny mögött!

Kilencez órára visszatértek a vendéglőbe, a hol reggeliztek volt, s levetették víztől csorgó, bár át nem ázott ruháikat. Mily kellemes volt meglepetésük, — midőn Corsican kapitány jött elébök.

— Ön itt! mennyire örülök — üdvözlé a derék kapitány.

— Hát Fábían? és Helén? mi lett belőlük?

— Ők is itt vannak; és pedig a legjobb remények között. Helén gyógyulóban.

— Megismerte már Fábiant.

— Még nem. Ámbar tudja ön, hogy a Drake halála percében egy világos pillanata volt. Az ismét elmúlt; de azóta mindig oly csendes, álma nyugodt, ébren inkább merengő, mintha valamin gondolkodnék, s a világos öntu-

megszólítani nem merte. Látta-e őt? Valószínűleg nem. Mintha halottaiból ébredne, s még csak saját léte öntudatával volna elfoglalva.

Barátjaik közbe akartak lépni, hogy Fábíanak segítségére legyenek. De Pitferge orvos visszatartotta őket.

— Bizzák a dolgot a szerelemre, mondá.

A fiatal nő kebeléből hangos zokogások törtek föl. Előbb tagolatlan hangok, azután egyes összefüggetlen szók hagyták el ajkait. Végre így kiáltott föl:

— Istenem, istenem! hol vagyok?

Ekkor értelmesebben nézett körül, s észre vette, hogy valaki áll előtte. Nézte, nézte; egyszerre öröm csillant föl szemeiben. Megismerte.

— Fábían, Fábían! kiálta föl.

Fábían karjaiba fogta föl, mert elvesztette eszméletét és összerogyott. Barátjaik is előléptek rejtekökből. Azt hitték, meghalt.

— Ellenkezőleg, — mondá Pitferge tudor, — e válság megmentette.

Valóban úgy volt. A Helén teljes meggyó-

északi partjánál. A gyöngyhalászok természetesen benszülöttek, a vállalkozók és halászbárka tulajdonosok pedig természetesen fehérek, főleg Sydneyből és Melbourneból.

7. Hírlap maori nyelven. Az egykori emberevő maoriknak most már szintén van hírlapjuk saját nyelvükön. Henare Tomoana főnök, ki Napier mellett a tengerparton lakik, Wananga ezim alatt hírlapot alapított, mely félhavonként jelenik meg maori nyelven, de az angol fordítással is ellátva. Ez a hírlap, habár csak néhány évig fog is fennállni, aligha több számot nem fog megérni, mint a mennyi évök van még hátra a maoriknak néptörzsük végleges kipusztulásáig.

— A ki 90 évet töltött a háremben. Érdekes háremtitkokat tudott volna elbeszélni a török szultán egy rabszolganője, ki a napokban halt meg 110 éves korában. 1785-ben mint 20 éves hajadon került Abdul Hamid szultán háremébe, s 90 év óta 4 padisah fénye sugárzott rá: Abdul Hamid, II. Mahmud, Abdul Medzid és a mostani szultán Abdul Aziz. A szultán parancsára a hű szolgálat Ak-szeraiban tették el a szultána-valida udvarának mauzoleumába, s temetése diszes volt.

— Amerikai a halálban is. Folyó hó 8-kán francia halászkok a Marne folyón egy uszó férfi hullát vettek észre, melynek közepéből pálcza nyult ki, rajta az

Hazaindulás előtt.

Fővárosi tárcza.

Consummatum est! A kehely ki van ürítve utolsó cseppig, s ma-holnap polczra kerül. Az óramű eljátszotta valamennyi dallamát s többé nem ad hangot. A mór megtette kötelességét s elmehet... E képleges mondatokból tán sejtje az olvasó, hogy a végpercezt élő országgyűlésről van szó. A „tisztelt ház“ s a „méltóságos ház“ termeti bezárulnak három évi parlamenti tartam után, s a hol még a közelmúlt hetekben is nagy szócáták zajával telt meg a füledt lég s ropogott a padozat a folyosókról a terembe siető „szavazók“ léptei alatt — ott egy arasznyi idő eltelté után vigan fog czineczogni a nyugalmában nem zavart egér, s akadálytalanul szivaj majd hálóját a porlepte padok között a házi pök.

Egy jelentékeny darab legújabb magyar történelem van szorosan odafüve az elosztó parlamenthez. S a midőn e történelem szerzői három évi — emlékeztetés mozzanatokban gazdag — együttműködés után hozzálatnak most máhák csomagolásához, hogy elhagyják megbízásuk lejártával tevékenységük eddigi színhelyét: úgy tetszik nekünk, mintha egy ésomó jó ismerőst veszítenénk el a távozókban. Az nem változtat a dolgon semmit, hogy a szélrögza minden irányában maholnap elrobogók legnagyobb része távol állt tőled az életben. Vannak emberek, kikkel soha sem váltasz szót, de kiknek távozása azon helyről, hol éveken át megszoktad jelenlétüket, mégis bizonyos irt hagy hátra körödben. S mennyivel inkább áll ez képviselőházunk azon tipikus alakjairól, kiket itt a fővárosban majdnem minden ember ismer már; kiket oly gyakran látsz magad előtt a ház padjain, az utcán vagy a nyilvános helyeken, hogy külbm nyomozó leveleket állíthatnál ki róluk akármely vizsgáló bírónál; kiket megörökítettek az éleztapok torzképrajzoló az utóvilág számára, és kiknek beszédmodora, attitűde-jei és taglejtései válságos közös birtok képeznek annyiban, hogy a ház karzatának minden második látogatója sikerülten véli azokat utánozhatni.

S most e jól ismert alakok egymástán itt-hagyják a fővárost, hogy egymástól elszakítva föltűnjenek — választó-kerületeikben. A járda elveszti vezetésségei nagy részét. A vendéglők hiányát érzik majd legállhatatosabb törzsvendégeiknek. Ki léphetne nyomdokaikba a fehér asztaloknál? Ki hozhatna magával annyi egészséges étvágyat, mennyit a fél háromig elhuzodó ülések keltettek ő bennük? Ki pótolhatná a beszéd áradatát, mely ez asztaloknál zudító erővel szokott kitörni, nem akadályozva a házszabályok zsilipjei s az elnök ellenőrzése által, hanem elősegítve a bakatori, somlyai vagy villányi nyelvoldó hatalmától?...

Néhány nap mulva haszaltan fogod már keresni őket. Az általános „sauve qui peut“ — vedd el magad — mely a parlament berekesztése idején s a választások „előestéjén“ ellenállhatlan uralmat vesz honatyáinkon, elragadja őket mielőbb körünkől. Epen jökor. Már küszöbén állunk a nyári idénynek, mely rekkenő hőségéből némi izletetöt ad nyolcz-tiz nap óta. A meg-sülés veszedelmétől legalább, mely a mult nyáron nagyon közelről környékezte a tisztelt házat a sándor-utcai ülésterem olvasztó-kemenczében, épen „a tempo“ menekült meg az oszlófélben levő képviselőház. Ha egyébrt nem is, hát ezen idején való szabadulástól kölesönös szerencsekivánatokat válthatnak a távozók. Az aszalási procedura igen előnyös valami a sörkésztésre használt árpára nézve, de képviselőinkre aligha gyakorolna előnyös befolyást újabb, s tán még „juvitott“ kiadásban. A miuániak különben is csak a méltóságos házban van létjogosultságuk.

Valjon hányat fogunk viszontlátni a távozók közül!

Ki mondhatná meg ezt már mostan. A népkégy kereké forogdó, s a kit ma még egekig emel, az gyakran holnap a feledés porába suttja vissza. Annyian vannak, kiket megszoktunk elmaradhatlanknak látni; kikbe majd hogy belé nem botlunk naponként az utcán; kiket megismerne a fővárosi ember árnyékukból is. Én legalább nem tudok képzelní karzati törzslátogatót, de még csak éleztapolvasót sem, ki összetéveszthetné Deáky Lajos gömbidomár-

A zuhatag alatt.

Fábían, Fábían! kiálta föl.

AZ ÚSZÓ VÁROS.

datot vagy egy emléket keresne. Semmi kétségünk, hogy meg is fogja azt találni. A vizesés nagy hatással volt rá, mintha felrázta volna lelke mély álmából. Most is a parton vannak Fábíanál és nővérével.

— Menjünk s keressük fel őket.

Elindultak s nemsokára oda is értek. Fábían egy szikladarab mellett állott, s tőle néhány lépésnyire mozdulatlanul ült Helén. A vizesésre volt fűggeszve tekintete, mintha néma elragadtatással szemlélné annak nagyszerűségét.

Az érkezők nem akarák zavarni őket, s egy szika mögé vonultak R... nével együtt, a ki már távolról észrevéve elejökbe sietett.

Egyszerre Fábían, mintha megszólították volna, egy lépést tett előre. Helén hirtelen felugrott — a mélység felé sietett — karjait kiterjesztve maga előtt — mintha belé akarna rohanni. De épen oly hirtelen megállott, kezeivel végig simította homlokát — mintha valami felhőt akarna letörlni róla. Fábían, holt halványan, de elszántan, a nő és a mélység közé állott, de

lása — s azzal együtt az ő és Fábían boldogsága már csak idő kérdése lehetett.

Azonban a jó barátoknak, alig találkozva, ismét el kelle válniok, mert az Európába visszaindulandó ideje ugyancsak ki volt már mérve. A Great-Eastern harmadnap indulandó volt visszautjára.

Fábían megölelte régi barátját s Pitferge orvost.

— Boldog vagyok! — mondá — mert most már emlékek; több: bizonyos vagyok! Helén meggyógyul s ismét enyém leend!

— Á — r —

Egyveleg.

7. Női kollegium Japánban. A japáni császárné Yeddoban kollegiumot akar építtetni nők számára. Ol fiatal hölgyek foguak ott nevelésben részesülni, kik életüket a tanítói pályára szándékoznak szentelni.

7. Uj gyöngytermő hely. Míg a gyöngyhalászat Ceylon partjain évről évre hanyatlík, annál nagyobb lendületet vett Ausztráliában Queensland tartomány

nyekát azzal a rengeteg fölkiáltó-jellel, melyet báró Wodiáner alakja vet a járdán, vagy azzal a rhodusi colossus arányait mutató árnyékkal, mely Paczolyai jelenlétéről tanusodik.

S a nemsokára végkép elcsendesedő ülésterem, melynek „néma legébe nem fog vegyülni egyetlen sóhaj“: együtt fogja-e látni ősz elejére mindazon állandó látogatóit, kik leggyakrabban rezegették meg légkörét beszédeikkel? Nem hull-e majd ki a választások idején egyik-másik tres kalász a szőszaporító, iléshosszabbító s soha a szótól el nem álló „enfants terribles“ — fenegyerekek — kéréjéből? Ott lesznek-e megint a tipikus alakok teljes számmal? ... Ne törjük magunkat felelet után. A válasz a — választóké.

A nemsokára elhagyott ülésteremben egyébrásit aligha nem fog dolga akadni az asztalos és kártposznak, s így a nyár folytán fölranduló vidéki polgártársaknak tán módjuk lesz megnézni az üres házat is: annyi makacs és ádáz parlamenti ütököt színhelyét. Egy tapasztalt cicerone érdekes glossákkal szolgálhat majd nekik a helyszínen, hol éjjelenként tán a távollevők szellemei folytatják a megszakított harczot, mint a catalauni harczmezőn. Mikor minden helynek megvan a maga külön története!

A jártas vezető kifogyhatatlan szóval fogja tartani a kíváncsiakat. Kit ne érdekelnének a legújabb sütetű „loyális“ ellenzék padjai, a hol báró Sennyey monoklija körül csoportosulva ültek a hívők: élükön a két dandárnok: gróf Apponyi Albert és Ürményi Miksa. Ez utóbbi a párt begombolkozott szavu diplomatája, kinek csiszolt s elegáns szónoklata nevezetesebb azáltal, a mit sejtet, mint a mit mond. Valódi dodonai orakulum vagy modern vörös könyv. Az előbbi a párt támadó championja, a ki leplezetlenebbül vagdalkozik, mint a programot kérő, de nem adó vezér tán óhajta. Uj kiadásu Szent-György lovag, a ki fiatalsága dacára már leteríthetni véli a szabadelvűség sarkányát. Hoffmann Pálról is hallhat valamit az üres terem látogatója. Hogy ez egykor decidáltan liberális színezetű Saúl miként lett konzervatív Paullá: sokak előtt rejtély. A jobboldali ellenzék egyébránt még az országgyűlés berekesztése előtt elvesztette a párt Adonisát, Máday Sándort. Mig helyet foglalt a házban, sokan érdeklődtek szabója iránt, kinek a mindig mintaszerűn — a quatre épingle — öltözött konzervatív „szép Dunois lovag“ sokat köszönhet. Most közjegyző s a pártkör manipuláns őrmestere, akarom mondani házigazdaja.

A szabadelvű párt táborhelyének majdnem minden egyes pontjához, helyesebben padjához is érdekes kommentárral szolgálhat majd az avatott cicerone. Ime a hely, hol Eber Nándor szokott volt elszenderülni törvényjavaslatok és bizottsági jelentések fölolvására idején. Amott a pad, honnét régebben Ivánka Zsigmond emelkedett föl mindannyiszor polemikus czáfolat végett, mikor az előtte szoló Ivánka Imre volt. A fuzió egy táborba hozta végre össze a két ellenlábás Ajaxot. Majdnem minden tizedik hely egy volt — miniszteré. Az ex-kormányférfiak kevés vizet zavartak föl az utóbbi időben. Jobbadára a hallgatás aranyának gyűjtésével foglalkoztak. Némelyikről szinte megfeledezhetett volna az ember, ha Pulszky Ferenc nem lelte volna kedvét időnként abban, hogy rájuk világítson hallgatagságuk homályában csipkedő élezeinek lámpájával. Ilyenkor aligha nem lebent el a nyugalmukból fölzavartak ajkáról a keserű sóhaj: „Óvj meg isten barátjaimtól.“...

A mozgalmas ellenzék megüresült padjain a hátrahagyott névjegyekből tudja majd meg a vidéki látogató, hol ültek a legfáradatlanabb interpellálók, legszorgalmasabb javaslatbeadók, legbuzgóbb módosítványtevők s legbőbeszédűbb szonokok. Csiky Sándor helye fölött Verböczy szelleme viraszt, mely nem tud nyugtot találni azóta, hogy Eger város törvényűdoló képviselője minduntalan földézte a házba. Patay bátyánk helyén sem peng többé vidoran a sarkantyú. Olyan különös hatással lesz az elhagyott teremben uralgó csend a látogatóra nézve, ha elgondolja, hogy e padok közül szonokolt kifogyhatatlan szóáradattal Simonyi Ernő, dörgött a közönségyellen Csanády Sándor, érvelt mindig higgadt parlamenti modorban Irányi Dániel, s esetenkedett az egymagában külön pártot képező Majoros. A „nemzetiségiek“ padjáról is már csak a képzelem láttaja veled Miletics bozontos szakállát, Kosztics ollógyűlöló hajtó-

meget és Babes angolnászertü alakját. Fogunk-e találkozni velük — nem „Philippinél“ — hanem az új képviselőházban is?...

Nyugodtan a közelebbi jövő esélyei iránt azon irigyelt ex-honatyák vehetnek búcsút a Sándor-utczai háztól, kik — miként I. Napoleon katonái a tábornagyú botot — az új megválasztatás jegyzőkönyvét vélik már magukkal hordani zsebükben. Dehát ilyenek nem sokan vannak. A legtöbb távozóra ellenben izgalmas napok várnak: a számadás, az új jelöltés, a kerüllet különböző helyein való „speechelés“, a saját- s az ellenpárt latogatásának napjai, melyeknek hol reményt ébresztő, hol nyugtalanító és bizalmat lohasztó mozzanatait csak előjátékát képezik a választási kozzenant döntő eseményeinek. Az elárvult ház azonban megteik majd újra, mire véget ér a nyár. Akkor megváltik majd az is, hogy volt-e foganatja a zakatoló gözmozdonyok által Magyarország minden zugába elröpítettek kölesönösen biztató búcsuszávának: „a viszontlátásig a jövő országgyűlésen.“

Borostyáni Nándor.

„Vizeinkről.“

A víz a természet háztartásában oly fontos szerepre van hivatva, hogy annak kellő számbavétele legfőbb feladataink közé sorozható. Nagyon jól tudjuk azt, hogy víz nélkül nem képzelhető növényi és állati élet, s hányszor halunk keserves panaszhangokat főként gazdaközönségünk részéről, ha földjükre nem hull elég eső, ha a víz, a nedvesség hiánya megakadályozza a vetések kifejlődését; de mindezek dacára ritkán szoktunk tovább menni a javveszékelsnél. S kivált ha egyszer-másszor valamelyik folyó árville előnti vetéseinket, még ki is kelünk a víz ellen, s folyóinkat igyekszünk úgy szabályozni, hogy valamiképen annak egyetlen csöppje se jusson vetéseink szonjasa talajára. A csapadékokból összegyűló tengernyi viztömeget igyekszünk mintegy kikergetni házánk határaiból, a nélkül, hogy előbb kihasználtuk volna akár termékenyítő, akár mozgató erejét. Nem szoktuk figyelembe venni azt az óriási veszteséget, a mit ezáltal közgazdaságunk szenved, s minden törekvésünk csak oda irányul, hogy vizeinket minél rövidebb uton juttassuk a tengerbe. Pedig nagyon ránk férne, figyelemre méltatni Beszédés mérnököknek ese szavait: „Házad udvarából ne éreszd ki az eső vagy hó levét, mig nem használtad, ugy határodból, vármegyédből, országdoból használatlanul a vizet ki ne bocssássad, mert ez ingyen az Isten beces ajándéka.“

A vizek illetén hasznosításáról, s ezzel kapcsolatban a folyó szabályozásokról figyelmet érdemló munka jelent meg a napokban Kvaszay Jenőttől: „Vizeinkről“ czimvel, melyet főként gazdaközönségünknek nem mulasztathatunk el figyelmébe ajánlani.

A szerző legelőször is a folyamszabályozásokról szól általában. Főlemli, hogy a folyamszabályozások eddigelé nagyobbrészt az ármentesítésért és a közlekedés előmozdítása kedvéért történtek. Sajnálattal kell azonban tapasztalunk a szabályozások általános sikertelenségét, minek oka első sorban abban keresendő, hogy nem vették számba a folyó vízében mindenkor kisebb-nagyobb mértékben előforduló iszap-, homok-, porond- és kavicsmennyiséget. Pedig behatób gondolkodás után lehetetlen át nem látnunk, hogy a vizek lefolyása egyedül a talajtól, melyen a víz folyik, és az iszapmennyiségtől függ, melyet az magával hord. Másrésztől a folyatok és patakok ágának figyelmes vizsgálata arra is rávezet, hogy egyedül a talaj kötöttségi állapotától függ, vajjon mily mély medret képes abban a víz magának vájni idővel.

A folyó vizek analizálásából kiviláglott, hogy a legtöbb iszapot az árvezek hordják magukkal. Ha tehát megakadályozzuk az árnak a mederből való kiesapását, vagy nem gondoskodunk ezen iszapnak más uton-módon való eltávolításáról, annak nagy része kétségtelenül a folyó medrében fog lerakódni, s így emelni fogja annak fenekét. Ezt tapasztalták kivált Olaszországban a gátak közé foglalt Pó folyamánál; valamint Franciaországban is nagyban érzik a védőtöltési rendszer hátrányait. Felhossa a szerző példaképen a Dunát is, mely a pesti

plébánia-templom előtt medrét már tetemesen feliszapolta, s a mint mindenki tudja, ez az iszapolás nem hogy megszünt volna, sőt még fokozódik is. — Tekintetbe véve azon hátrányokat, amelyek a gátrendzárral együtt járnak, sokkal célszerűbbnek állítja a szerző a törend-szer alkalmazását a folyószabályozásoknál. Azt mondja ugyanis, hogy: „az árvizek iszapját egyedül természetes medencékbe, tavakba való gyűjtéssel, felfogással lehet visszatartóztatni s lerakni, ha az, áradásoktól elállunk; a partokomlást megfelelő védművekkel kell meggátolni, az alkavicsosodásnak és elhomokosodásnak a folyó medrére épített fénékme-vekkal, s a sebességnek csökkentésével lehet elejét venni.”

Szól ezután a szerző a lecsapolásokról. Erre nézve fölemlíti, hogy a míg a folyószabályozásoknál az eliszapolást hagyták figyelmen kívül, addig a lecsapolásoknál a vízfelületek átalakító befolyásának az éghajlatra vonatkozólag igen kevés, sőt ugyszólván semmi jelentőséget sem tulajdonítottak. A mocsárok, lápok és tavak lecsapolása egész mániává fejlődött ki, melytől a pillanatnyi haszon kedvéért feláldozta a legtartósabb és legbiztosabb jövőt. A mit a nemzetgazdaság az érdéklől állít, hogy hitbizományok kell azokat tekinteniünk, melynek csak élvezete a miénk, magához a tőkéhez azonban soha sem szabad nyulnunk, ugyanazt mondhatnók az országban elsőt nagyobb vízfelületekről is. A mi a tenger a szigeti és parti, ugyanaz a tó, láp, mocsár és erdő a kontinentális klímára nézve: a mérsékelt szabályozója, az ellentét, az időjárás szeszélyeinek kiegyenlítője. Ha rajtuk állana — mondja a többi közt a szerző — törvényhozásilag mondatnók ki, hogy a tavaknak lecsapolása egyáltalán nem, a mocsároknak és lápoknak pedig csupán összeszorítása, a kiszorított terület egyidejű öntözésével engedhető meg.

Hogy a lecsapolási viszketeg hazánkban mennyire ment, eklatans példa rá a Balaton huszonnégy négyzet mértöldnyi területének kilenczre való összeszorítása, daczára, hogy tekintélyes szakemberek nyilatkoztak ellene. A Balaton fontos szerepet van hivatva játszani az ország vizeinek fölözésénél, szabályozásánál. A Duna, a Rába stb. nagy vizét ide kellene tavaszszal levezetni, hogy nyáron át lecsapolva öntözésre és pára-képződésre szolgálhasson.

Hazánkra nézve a nagy vízfelületek lecsapolása és kiszorítása óta az öntözés egyike ama föltételeknek, melyek nélkül mezőgazdaságunk fölvirágzását egyáltalán nem sem várhatjuk, sem meg nem érhetjük; oly szoros kapcsolatban állnak egymással, hogy egyik a másik nélkül nem is képzelhető.

A patakok, folyók vizét a földművelés, a növénytermelés céljaira felhasználni, a rónák és völgyek lakójának legelső és legfőbb feladatát kell hogy képezze, ha önjavát balga kézzel nem akarja magától elzavítani. Miért is a vetések, szántóföldek és rétek öntözése oly régi, mint maga a földművelés.

A fáultetés ama második hatalmas tényező, mitől az ország éghajlati viszonyainak javulását várhatjuk. Az érdőségeket sok tekintetben működésükre nézve nagy viztartókhoz hasonlíthatjuk, a mennyiben talajuk televény tartalmánál fogva nagy mennyiségű vizet képesek lekötni a legfelső rétegekben, mi nyáron, a szárazság idején, mohón elpárologva, nagy mértékben hozzájárul az illető vidék éghajlatának szelidebbé tételéhez. Azonban eme jótékony hatásukat első sorban csakis oly erdők éreztetik, melyek hatalmas televényregegre tettek szert, s kellő teli nedvességben részesültek.

A mi továbbá a víz mozgató erejének kellő kihasználását illeti, habár ez nem is oly elsőrendű kérdés — a gözgépek mai fejlettsége mellett — mint az öntözés, mindazáltal jótékony hatása a fejlődő iparra kétségbevonhatatlan. Maguk a legmiveltebb és leggazdagabb nemzetek iparkodnak, a hol csak lehet, a gözt vízi erővel pótolni, mert minden képzelhető erő között, mi rendelkezésünkre áll, ez a legolcsóbb.

Az ország általános csatornázásánál a mozgató erőt nem szabad figyelmen kívül hagynunk, már csak azért sem, mert minél több érdek

vonunk be folyóink és csatornánk szabályozásánál és építésénél, annál gyorsabban, biztosabban érünk célzt, de egyszerűsége annál kisebb lesz az egyes vállakra eső teher és nagyobb a jótétmény, mi az egészből szerte áramlik.

Szól még szerző a folyók, források, kutak vizeinek folytonos esőkkenéséről és okairól, végül egy futó visszapillantást vet a víz hasznosításának nagy fontosságára, s érdekes művét a következő szavakkal rekeszti be: „Adja az ég mielőbb megérniünk azt az időt, hogy ismét, mint honfoglaló apáink korában, rétgazdag és halban bővelkedő ország lakójának nevezhesse magát a magyar.” Ugy legyen!

Az öngyilkosságról.

Társadalmi életünk kóros állapotának egyik, igen figyelemre méltó tünete a gyakori öngyilkosság. Nincs nap talán, hogy e ragályos betegség egy-egy újabb áldozatáról ne értesülünk mostanában.

Viruló ifjak, kik előtt még egy reményteljes jövő, egy hosszú élet és édes örömei állanak; megtört aggyasztánok, kiknek ügyi alig néhány lépés van hátra a sir óhajtott nyugalmaig; sőt még — megdöbentő! — játszó gyermekek is az öngyilkosság karjai között keresnek bajaik elől menedéket.

Hogy ezen, mindinkább terjedő betegség okainak könnyebb kifürkészhetését, s ezáltal talán annak lehető meggátolását némileg elősegítem, megismerlém a mult évben történt öngyilkosságok statisztikáját egybeállítani.

Előre megjegyzem azonban, hogy ezen összeállítás adataim elégtelensége miatt jóformán hiányos; de mégis elegendő talán arra nézve, hogy helyes következtetéseket vonhassunk belőle.

Följegyzéseim szerint az 1874-ik évben, hazánk területén összesen: 539 öngyilkosság történt; és pedig:

Nemre nézve: férfi 451, nő 88.
Korra nézve: Gyermekek (15-ödik évig) 10. Ifjakor (15-től—25-ig) 134. Férfikor (25-től—55-ig) 305. Öregkor (55-től—65-ig) 68. Aggkor (68-tól —) 22.

Társadalmi állásra nézve: Az alsó néposztályból 192. Közép osztályból 187. Művelt osztályból 160.

Okra nézve: Vagyon miatt 158. Szerelem, házassági viszály következtében 146. Életuntságból 77. Büntetésből való félelem, lelki-furdalás miatt 71. Ismeretlen okból 87.

Módra nézve: Akasztás utján 137. Fegyver által 105. Méreg által 94. Vízbeulás utján 75. Vágó eszközök (kés, beretva, kasza, olló) által 55. Magasból való ugrás által 34. Vasuti síre való fekvés által 26. Ezekből eltérő módon 6.

Kettős-öngyilkosság által 7.
A legáltalabb öngyilkos volt egy földművesnek 9 éves fiacskájá, ki a miatti félelmében, hogy elkövetett nagyobb csinyjáért szülei megverik, felakasztá magát. A legidősebb pedig egy 81 éves koldus, ki kétségbejött nyomorúsága következtében kutba ugrott.

A nők közül a legnagyobb rész szerelm vagy házassági viszály miatt vetemedett e borzasztó lépésre. Nyolczvannolcz közül ötvenhat. Tehát az egésznek majdnem háromnegyede.

Talán azért oly aránytalanul sok, mivel a a nőnek egész világa a sziven alapszik. Természeti engedékenységénél fogva képes simulni a körülményekhez, elviselni a legsujtatóbb anyagi bajokat, könnyebben tán, mint a férfi; de ha szíve világa dől romba: cserben hagyja szívósága, s megtörik a csapás terhe alatt.

Megemlítsre méltó a nőknél még az is, hogy legtöbb esetben méreg és vízbe ugrás által szabadultak meg kínos életüktől.

Leghasználtabb méreg volt: a villóldat és a ciankál.

Általánosságban korra nézve: a gyermekek-nél legtöbbször (10 esetben 7-szer) akasztás; az ifjakorban már inkább a fegyver és a méreg (134 eset közül 52-szer fegyver, és 26-szor méreg); a férfikorban szintén a fegyver, de a méreg helyett többször a vízbe fulasztás vétett igénybe. Az öregkorban kevés kivétellel akasztás és vízbe ugrás; az aggkorban pedig (22 eset közül 17-szer) vízbeugrás által hajtattott végre az öngyilkosság.

Ha a társadalmi állást tekintjük, az alsó néposztálynál tulnyomólag az akasztás; a művelt

osztálynál pedig leginkább a méreg és fegyver használtott.

A fentebb elősorolt öngyilkossági módok melyikéhez kívántatik nagyobb lélekerő? azt bajos volna meghatározni. Talán ahhoz, a melyik kevesebb lehetőséget nyújt a megmenekülésre. S így a kötél, víz gyávább eszközök, mint a golyó vagy méreg. En különben azt hiszem, hogy mindegyik módhoz egyforma belső küzdelem, végelhatározás szükségeltetvén, a lélekerő különbözően körülményi birhatnak befolyással a választásra. Az egyszerű földműves, kinek kezében talán sohasem volt fegyver, annál kevésbbé méreg, kötelet, kést vagy vizet használ. S épen ezért az alsó néposztályban az öngyilkosság legnagyobb részt akasztás által történt.

A társadalmi állást tekintve, figyelemre méltó még az is, hogy a legtöbb öngyilkosság aránylag a művelt osztály között fordult elő; és ismét aránylag a középosztályban tetemesen több, mint az alsó néposztálynál.

Ez onnét lehet, hogy mentől műveltebb az egyén, minél szélesebb működési kört jelölt ki számára végete, annál nagyobbak igényei a jelenben, vérmesebbek reményei a jövőben, s így a bekövetkezett csalódás is természetesen erősebben nyomja el a szívet, s keseríti meg valóját.

Korunk, mely rohamos előrehaladásában hullámzik mint egy viharos tenger, mely felszínre emeli olykor az érdemetlent, teljesíti nem egyszer a legfantasztikusabb kívánatokat, igen hatalmas tényező vágyaink, reményeink fokozására.

A sok számítás nélküli vállalkozás, örült ábrándjaink elbizakodott dédelgetése, a kellő önismeret hiányában való ide-oda kapkodás, tulcsigázott vakmerő reményeink, követelő vágyaink, mind egy-egy Ikarus-szárny, melyet korunk lázas tevékenysége ragaszt az erővel repülni akaró emberiség vállaira. S így nem lehet csodálnunk, ha oly sokan hullanak le a képzelt magasságból a kétségbeesés örvényébe.

Rohamos művelődésünkben rejlik tehát az elharapozott epidemia indító oka. De rejtőz-zék bármiben: mégis gyáva eszköz marad az mindig, s ezer eset közül talán egyszer indokolható, ugó a hogy.

Mert nem tulajdos gyávaság-e az élet bajai elől megszökni, nem kishitőség-e szeszélyes kívánataink nemteljesítésén a végsőig elcsúszni? Valóban, nagyobb hősiesség kell ahhoz, hogy a balsors csapásait férfisan elviseljük, mintha elveszszük magunktól azt, mit soha vissza nem vehetünk: az életet. Hiszen ha az élet bajainak elviselése könnyebb volna a halálnál, sokkal önzőbb az ember, sokkal nagyobb híve, imádója az epikureizmusnak, hogysem az előbbit ne választaná.

Ne tartuk tehát az öngyilkost valami hősnak, kinek példáját követni szép és nemes; hanem inkább szánakozunk s okuljunk gyászos esetén, s iparkodjunk úgy élni, hogy igényeinket tehetségeink ne mulják fölül, önbizalmunkat ne robbantsa széjjel minden parányi baj; s akkor vértveze leendünk az ily borzasztó gyengeségek ellen.

Jánki György.

A hétről.

© E héten, a két pünkösdi nap alatt, ugyancsak csuful rá tudtuk szedni a kalendáriumcsinálót. Méltóztatnak tudni, hogy talán a tatárjárás óta, a mikor Pest neve a régi krónikákban említetteti kezd, nem volt talán olyan isten-adta piros pünkösdi, hogy a főváros — akarom mondani, akkor még csak Pest — lakosai elmaradhatan köteleességüknek ne ismerték volna kirándulni ide-oda, vagy a zugligeti fáczánhoz, vagy a szép juhászhoz, vagy a csillagvölgyi Diogenes hordajához, vagy a Margitszigetre Klápszhoz, — a hol bizonyára már a tatárjárás idejében is kitünő rántott csirkéket készítettek s szépen habzó Drágher-féle sört mértek hozzá. De aztán arra sem emlékszik még ember fia ezen a világon, hogy az ekképen kirándultakat nyakon ne öntötte volna egy kis felhőszakadás, pocsekká áztatván az először föltett tavaszi.

Irodalom és művészet.

— **Kvassay Jenő** mérnök, kit számos érdekes közleménye után lapunk olvasói is előnyösen ismernek, „Vizeinkről” cz. művet irt, mely a folyószabályozásokról, lecsapolásokról, öntözésokról stb. szól. E mű Légrády testvéreknél jelent meg, s ára 1 frt. Mai számunk egyik cikkje részletesen ismerteti.

— **A vasuti üzleti szótár**, melyet a közlekedési minisztérium megbízásából s az akadémia bírálati közreműködése mellett a vasuti s hajózási felügyelőség és a hazai vasutak kebeléből összeállított bizottság szerkesztett, megjelen. E szótár közlelbi közzétételére hivatkozott Péczy miniszter a vasutakhoz a nyelv dolgában intézett ismert rendeletében. A német-magyar résznek ára 80 kr., kapható Tetteynél.

— **„Mezőhegyesi Szemle”** czim alatt adta ki a békésmegeyi gazd. egylet egy jelentését, mely kettős szempontból érdekes, miután egyrészt a m.-hegyesi ménegaszalagot ismerteti, másrészt pedig azon kérdéssel foglalkozik, hogy miért nehezedik az állami lötenyésztés oly elviselhetlen sulylal állami költségvetésünkre? A szemle ezen része legérdekesebb. Ki van abban mutatva, hogy a mezőhegyesi állambirtoknak kezelése hiányos, mert a kezelő közegek beosztása téveszméken alapszik. Nevezetesen, hogy a ménes igazgatása teljesen független legyen a mezőgazdasági igazgatástól, hogy a ménes igazgatójának közös hadseregbeli katonának kell lennie, továbbá, hogy közkatonával jobban és olcsóbban lehet gazdálkodni, mint polgári cselédséggel stb. Ezen uralgó téveszmék eredményei adatokk vannak kimutatva, melyek közül azonban csak azt emeljük ki, hogy a mezőhegyesi állami birtok holdanként 66 kr-nál több tiszta jövedelmét nem hoz, a regie holdanként 20 ft 36 krt tesz ki stb. Végül a rozsz gazdálkodás ellen rendszabályokat javasol, melyeket egy a kormány, mint a törvényhozás figyelmébe ajánl. A mű kapható Aigner Lajos könyvkereskedésében. Ára 1 frt.

— **Magyarország és Erdély** legújabb leírásából Hunfalvy Jánostól, melyet Kókai Lajos ad ki, megjelen a 2-ik füzet, a vígadó s a budai várkapu aczélműszeti rajzával. Ára 50 kr.

— **A „Magyar Nyelvőr”** legújabb (májusi) füzetében ismét gyomlárdia a hibás szókát és szólásokat. „Nagy horderejű” kifejezés helyett a „fontos” (kérdés), „hatásos” (beszéd), „hathatós” (intézkedés), „melyreható, messzevágó, messzeható” (esemény), „életbevágó” (elhatározás), a „hordképes” helyett a „bíró”, a „hordszék” helyett a „gyaloghintó”, a „daczara nana”, a „hogy” helyett pedig „noha”, „ámbr”, „ha mindjárt”, „mindamellet hogy” stb-t ajánl. A „Hibás szók és szólások javításáról” szóló cikkben kívül a füzet további tartalma a következő: „A szavak összetétele a magyarban” Simonytól. „A nyelvújítás apológiája” Szarvas-tól. „Az „it” igekepző” Fischertől. „Wesse-lényi Anna leveleiből” Deák Farkastól. „Kazinczy munkáiból” Fischer Ignácztól, s ezenkívül érdekes apróbb közlemények.

— **Az akadémia újabb kiadásaiból** következő művek küldettek be hozzánk: Budenz József „Magyar-ugor összehasonlító szótárának” második füzeté (ára egy forint); a „Mathematikai és természettudományi közlemények, vonatkozólag a hazai viszonyokra” czimű vállalat 9-dik kötete, Koch Antal, Borbás Vince, dr. Feichtinger Sándor, dr. Karl János és Fridvalszky János dolgozataival; Galgóczy Károly, „Emlékbeszéde Vallas Antal fölött,” (ára 10 kr.); Koch Antaltól „A rakováci szanidintrachyt és földpátjának megjelenése,” (ára 10 krajczár).

— **A magyar kereskedelmi törvény** kimerítő betűrendes tárgymutatóval ellátott hiteles kiadása jelent meg az Eggenberger-féle könyvkereskedésben, csinos székkiadásban. Ára 80 kr.

— **Korytnicza gyógy- és furdőhely** egyed-irati vázlata orvosok és furdővendégek számára. Írtá: dr. Szontagh Miklós. Ára 50 kr.

— **A drágakövek** részletes ismertetését tárgyazó füzet jelent meg a Légrády-testvérek kiadásában ily czim alatt: „A drágaköveknek, mint ékszereknek, valódiságuk ismertetése, becse és árszabása.” A közéletben és kereskedelmi szempontból való használatra írta Nagy Aladár. Ára 60 kr.

— **„Milyenek a nők?”** czim alatt Benedek Aladár egy kötetnyi prózabán irt női jellemrajzra nyitott előfuzetési fölívzást. A női szívet, a női kedélyt, a női szellemet akarja szerző bemutatni Olga, Margit, Zozefin, Hulda, Mari, Emma, Gizella, Elza, Réza, Adél és Julia alakokban. A könyvet előző nyitandja meg s „végszó” zárja be. Ez érdekesnek ígérkező munka előfuzetési díja füze 1 frt, elcégans díszkötésben 2 frt. — A megrendelésnek május 2-ig szerző nevére czimezve (Pest, Kristóf-tér 2.) küldendők. Utánvételei megrendelések is szívesen fogadtatnak. — Ugyanez alkalommal Benedek Aladárnak legutóbb megjelent nagyobb költeménygyűjteményei leszállított áron megrendelhetők: az „Arnyak és sugarak” (a költő arcképevel) 1 frt 20 kr-ért, a „Legújabb költemények” 1 frt-ért; díszkötésben bármelyik 2 frt.

— **A berlini „Magazin”** legutóbbi számában az újabb magyar történeti irodalomról, főleg az akadémia kiadványairól, hosszabb cikk jelent meg Strommer Lajos tollából.

— **Stein János** kolozsvári könyvkiadó s egyetemi nyomdász egy könyvjegyzéket adott ki saját kiadás s bizományban tartott könyveiből, mely sorozatot 19 rovat alatt közöl. A kiadó ezen 3 iv terjedelmű jegyzéket kívánatra bárkinek ingyen s belmentve elküldi.

— **Nemzeti színház.** Máj. 14-én Szigeti József „Mátyás király első kalandja” czimű három fölvonású népszínműve került először színpadra. A darab, melynek egy része népszínmű, másik része történeti vígjáték, harmadik része bohózat, nem tartozik Szigetinek sikerültebb művei közé, kinek „Vén bakancsos”-a, „Kisér-tet”-e stb. színűirodalmunk jobb termékei között méltó helyet foglalnak el. A darab színhelye a világi vár, a hová Mátyás király diáknak öltözve megy el, hogy esellel szabadítsa ki börtönéből az öreg Szilágyi Mihályt, a kit ő küldött ugyan ide, de a kiről azt hiszi, hogy sokkal büszkébb és dacosabb, semhogy elfogadná a királyi kegyelmet. Mátyás a várban két szerelmes párt talál, kiknek az egybekelést a várkapitány, Lábatlan uram, semmi áron sem akarja megengedni. Ezekkel szövöttekiz aztán az árúhába bujt király. Endre és Doboki, kiknek elsője egy fogva tartott török szízet, Zulejárt szeret, míg az utóbbi Tekla nevű fiatal özvegyt kívüli, föllármázzák a várőrséget azon állhírral, hogy „jön a török”. A katonák erre kihozzák az öreg törökgyőzöt, Szilágyi Mihályt, kívül aztán a király megérteti, hogy mindez az ő műve. Mátyás és Szilágyi kibékülnek, a szerelmek pedig összekelnek. Ime a mű rövidre összevont meséje. A szereplők, köztük maga Szigeti József (Lábatlan), Náday (Mátyás király), Blaháné (Tekla), Szigeti Jolán (Zulejka) stb. kifogástalanul játszottak. — Szerdán „A szigetvári vértanúk” kerültek színre. Az előadásnak ezuttal különös érdekességét kölcsönzött a körülmény, hogy Anna szerepében Komáromi Irma k. a mutatta be magát. A fiatal művésznő ritka becsű természeti adományokkal bir, s alakjának szépsége, hangjának kellemes és szvalatának értelmessége és meleg-sége által meglepte a közönséget, mely őt buz-dító kihívásokban részesítette. — **Bulyovszky Lilla** asszony f. hó 24-én „Stuárt Mária” szerepében fog föllépni a nemzeti színpadon. A jeles művésznő játéka íránt nagy az érdekeltség. Bulyovszkyné ezuttal csak egyszer lép föl, de őszkor gyakrabban fog játszani azokon a deszkákon, hol először tett szert hírnevére.

Közintézetek, egyletek.

— **A nemzeti muzeumot** ápril hóban 18,963 személy látogatta; az olvasótermet 1250, a régi-ségtárt 6697, a képtárt 3257, a természet- és néprajzi tárt pedig 7759. A gyűjtemények egyre gazdagodnak ajándék és vétel útján. Áprilban a könyvtár számára 25 nyomtatványt vettek a gr. Széchenyi Lajos alapítványából s 134 kéz-iratot és 128 nyomtatványt a muzeum költségén; a képtárba Achenbach Oswald egy szép tájképet vettek meg államköltségen; az ásvány-tárt pedig — a muzeum pénzén — tizenkét ásvánnyal és egy száznolcz számból álló kövület és köztörzsozattal (az angolországi első-képletből) gyarapították. Megemlíttük ezuttal, hogy a muzeum ereklyetára is kapott közelébb néhány érdekes emléket az elhunyt Török Károly hagyományából. Ezek: Petőfi egykor

könyvei, több levele, kézirata, egy inge és több ingósága, melyeket az elhunyt Petőfi Zoltántól, a költő elhunyt fiától, kinek egy időben tanítója s haláláig jó barátja volt, kapott ajándékban, s melyeket végredeleiben a nemzeti muzeumnak hagyományozott.

A szerb etnographiai gyűjtemény, melyet Kállay Béni belgrádi főkonzul ajándékozott a nemzeti muzeumnak, a „Nemz. Hirlap“ szerint igen érdekes és gazdag. A nyereken, pokróczokon kezdve a konyhaedényekig a szerb nép házainak majd minden szükséglete megvan benne. Vagy száz íveg palackban a nyerstermények láthatók. Vannak hangszerek is: egy-húrú hegedű, kétgúy Pán-síp, duda, furulya, stb. Továbbá a gazdasági, házipari eszközök s a faneműek közt egy mogyorófa embervastagságú dereka. Magában Szerbiában sincs ily teljes gyűjtemény.

Adomány a m. tud. akadémia részére. Báró Lopresti Árpád megküldte gróf Lónyay Menyhértnek Miani afrikai utazónak sajátkezűleg rajzolt középafrikai térképét és két érdekes levélét s arcképet azon kérelemmel, hogy a híres utazó e hagyományait tételnének le az akadémia kézirattárába. Miani az angol kormány megbízásából a Nilus forrásait kereste, és buvárkodásai közepette négerék által meggyilkoltatott. Lopresti, ki Mianival is több nagy utat tett már a keleten, most nagy utra készül a turkómánok közé, s a magyarok ősi lakhelyét és vérokonait föl akarja keresni. Utjára elkíséri fiatal neje is, ki született Bethlen grófnő.

A mérnök- és építész-egylet az évi közgyűlése vasárnap d. e. tíz órakor lesz. Többi közt Herrich Károly emlékbeszédet fog tartani Reitter Ferencz fölött. Hétfőn a tagok megnézik a sugárút és osztrák pályaudvar új építkezéseit, este pedig Triesztbe és Fiuméba rándulnak. A közgyűlés előestéjén (szombat) Ney Béla szakíléken mutatja be Ybl Miklós várkereti bazár-terveit. Megemlítjük ezutal, hogy az egylet közlönyéből az aprilisi füzet megjelent a eredeti főközleményei: „A budapesti kir. fővámpalota“ Ney Bélától, „A vasgyártásról“ Glück Bernáttól s „Pohl Ottó újszerkezetű vasuti kiterője“ Speidl Bódogtól.

A siketnémák váci kir. intézetében Hege-dus Lajos miniszteri tanácsos és Buzogány Áron min. titkár közelebbi Trefort miniszter megbízásából váratlan látogatást tettek, mely alkalommal nevezettek megtekintették az intézeti nyomdát is, hol a „Siketnémák Lapja“-t nyomják. E hivatalos kiküldetés összefüggésben van a közoktatásügyi miniszteriumban fölmértelt ama tervvel, mely szerint a siketnémák váci kir. tanintézetét Budapestre, s az itteni vakok intézetét Vácra helyezték át, mivel az utóbbi intézet növendékei csak nyernének az egészségesebb levegőjű Vácra, míg a váci siketnémák sokkal jobban értekesíthetnének Budapesten nyomdájukat és nyomdabeli munkásságukat.

A székely-egyleti választmány szervező gyűlését az őszön Budapesten tartandja. Ez egyletnek eddigéig van 27 alapító és 93 részvényes tagja. Ezeknek kívül 15-ön adtak egyszerű mindenkorra kisebb öszegeket. Az egylet vagyoni állása jelenleg 2700 forint alaptőke; a részvényesek évi díja 465 ft, a mi 9300 frt tőkét képvisel.

Egyház és iskola.

Ranolder János veszprémi püspök jubilauma pünkösd első napján ünnepeltetett meg a veszprémi székesegyházban. A zsúfolt templomban Pribék István felszentelt püspök pontifikált, s Kemenes kanonok tartott sz. beszédet. Ranolder püspök gyenge állapota miatt senkit sem fogadott; de vette irásban, levelekben és telegramokban a bécsi apostoli nuntius, számos püspöksárga, számos káptalan, saját papsága üdvözlőit. A püspök Trefort miniszternek s más kitünőségeknél is következőleg válaszolt: „Porba borulva mondom halál istennek, ki a gyengekben is hatalmas és érdemen túl kegyelmes; valamint teljes szívemből köszönöm a szives és kegyes részvétet. Fogadja a stb.“ Papsága üdvözlő irataira latin nyelven válaszolt. A jubileum alkalmából pünkösd napján elosztatni rendelt Veszprémben a szegények között 210 frtot, a veszprémi kórháznak 100 frtot, a veszprémi gyalog és lovas honvédek között 100 frtot.

A lipótvárosi bazilikáról Ybl jeles építészünk által készített terveket a közoktatásügyi

miniszter kívánatára két tekintélyes bécsi építész Schmidt és Hansen elé terjesztette. A két bécsi építész elismeréssel nyilatkozik az új tervről, azt tökéletesen kivihetőnek s ugy a nyugtan, mint az építészeti követelményeinek teljesen megfelelőnek tartja. Szintoly elismeréssel nyilatkoznak a kuptetéről, mely igen jól fogna illeni a lapályos Pest területén a hegyes Budával szemben. Az összes építkezés Ybl állítása szerint 1.253,000 frtba kerül. A főváros az építésre évenként 80,000 frtot fordít. Minthogy azonban az építés így 15 évig tartana, Preuszner indítványozta, hogy a főváros vegye igénybe a kormány segélyét arra, hogy a bazilika az 1888-ik évre, midőn Magyarország ezredéves fenállásának ünnepét fogja ülni, készen legyen. Ez indítványt a közgyűlés közelebb veszi tárgyalás alá.

Balesetek, elemi csapások.

Nagy zivatar volt a két meleg pünkösdünnepnap után kedden délután a fővárosban és környékén. A nagyszemű jég sok kárt tett a szőlőkben és gyümölcsös fáknban. A budai hegyek közt valóságos felhőszakadás volt, a völgyeket a víz egészen elárasztotta. A hegyekről lefutó vízár magával ragadta egy asszonyt s egy vízzel telt árokba sodorta, honnet két pénzgyöngy hiába parkodott ott megmenteni. A víz csakhamar magával ragadta a szerencsétlent, ki öltözéteiről itélve, a jobb körökhöz látszott tartozni. A svábhegyen a szervitakunyhó és az u. n. Weber-féle hidnál egy-egy megfult lónak, a vörös keresztű pedig egy megfult szárnárnak a hulláját találták. A pesti részen a víz sok pin-czét árasztott el, a Hunyady-utcában pedig több csatornát.

Tízvész pusztított közelebb a haranyamegyei Viszlón, hol 18 ház és számos melléképület égett le. A veszély, erős szél lévén, oly nagy volt, hogy az oltók nem is juthattak a tűz közelébe. Szigetvárról is számosan mentek segílyre.

Mi ujság?

Az országgyűlés befejezése. A lefolyt héten a főrendiház is befejezte a vasuti fölhatalmazási törvényjavaslat s a választási törvényt kiegészítő pótvjavaslat tárgyalását, s ezzel véget ért a törvényjavaslatok tárgyalása a parlament mindkét házában. A képviselőháznak május 21 és 22-én még csak a házszabályok módosítása fölötti részletes tanácskozást s a keleti vasut s naszdói erdőüzlet ügyére vonatkozó bizottsági jelentések tárgyalását kellett befejeznie, hogy teljesen kimerítették a jelen országgyűlés már megállapított napirendje. Az országgyűlés máj. 23. vagy 24-én ünnepélyesen be fog rekeszteni a királyi trónbeszéd által, melyet a parlament két házának együttes ülésében a miniszterelnök fog fölolvadni. Valoszinűleg még a jövő héten megjelenik a királyi leirat is, mely a jövő országgyűlést augusztus 28-ára fogja összehívni.

A királyi fiúmel idősége napjai alatt a derék lakosság megragadt minden alkalmat, hogy kifejezést adjon magyar érzelmeinek. A város — írja a „P. N.“ — magyar szízlőkkel és czimerekkel a leggazdagabban volt ékítve. Ciotta podesta s a várostancsok több tagja az ünnepek alkalmával magyar díszruhát viselt. Ó Felsege fogadásakor a fumeiek evvívakkal üdvözlék. A horvátok demonstrálni akartak és zsviókat hangoztattak. A fumeiek azzal feleltek, hogy a legzajosabban kiáltják a magyar éljenti, s e ki tüntetések többször ismétlődtek az ünnepélyek alkalmával. — Jellemző még a következő történetke is: Mazurancics horvát bán, ki a horvátországi vasutvonalon József főherceget kísérte, a magyar államasutakat igazgatóságánál lépéseket tett az illető indóházak díszítése ügyében. Azt a feleletet nyerte, hogy az igazgatóság ezt kötelességének ismeri s kitűzi a horvát szízlőket is, de mint magyar állami vállalat, az indóházak legkiválóbb helyén a magyar nemzeti zászlót fogja kitűzni. A bánnak ez ellenben, ugy hirlik, kifogásai voltak, s az indóházaknál nem is történtek nagyobb mérvű fogadások.

A királyné közelebb Münchenbe fog rándulni Gizella főhercegnő meglátogatására. A nyár egy részét Gödöllőn, a forró nyarat pedig Wight szigetén fogja töltöni ó Felsege, mely utóbbi kies helyen már tavaly is időzött. — József főhercegné Fiuméből való visszakerkezése óta szerdán látogatta meg először a

Margitszigetet, hogy megtekintse a perlagonia-melegágyat, hová a kertészek negyvenezer csemetét ültettek el. Mint a „Főv. Lapok“ írja, a főhercegné a sziget közepén fekvő emeletes házat, melynél az egykori Szent-Mihály-templom reppkényvel benőtt romjai láthatók, meg fogja újítani. Még pedig futni kegyelmebből, mivel édes atyjának egykor ez volt a legkedvesebb pihenőhelye. E nyárra a ház ki van adva bérbé; de jövőre a főhercegné és családja minden évben ott fog néhány hetet eltölteni.

Széchenyi István hátrahagyott kéziratainak megvételére megkezdődtek már az adakozások, melyeket gr. Lónyay Menyhért indítványozott. Somssich Pál tíz forintot adott e czélra, ugy indokolva azt, hogy van Magyarországon négyezer olyan tehetsős ember, ki öt-öt forintot adhat. Ő, megnyitva a sort, kettőért ad tizet. Jeles énekesnők, Balázs-Bognárné asszony e czélra öt forintot adományozott.

Deák Ferencz már kiköltözött városligeti nyári lakására. Az öreg ur saját tervezete szerint olyan széklet készíttetett, melyben ülőhelyzetben is kényelmesen alhatik. Szakgatót álma miatt terhessé vált rá nézve az „éjeknek ágyban való töltése. Deák egészségi állapota egyébiránt lassan bár, de észrevehetőleg javul.

Tisza Kálmánnak emlékalbumot nyújtottak át esütörtökön a volt balközép tagjai, kik Tiszának még február 3-án mondott beszéde után határozták el, hogy e czélból lefénnyképeztetik magukat, s ez arcképeket díszes albumban adják emlétkül. Az album most készült el; gyönyörű fehér bőrbé van kötve, arany czifrázatokkal; 84 arcképet tartalmaz. Első lapján a következő felirattal tartalmazza: „A képviselőház balközépi tagjai melyen tisztelt vezérüknek Tisza Kálmánnak 1875. febr. 3-án.“

Mátyás Gábor, a nemzeti muzeum nyugalmozott könyvtárhoz, ez állásában szerzett érdemeiért királyi tanácsosi cím adományozásában részesült.

Pauler Tivadar s Királyi Pál orsz. képviselő az ünnepek alatt meglátogatták Horváth Dóme orsz. képviselőt Kecskeméten. A kecskeméti ünnepélyesen fogadták Paulert, s tisztelőre lakomát rendeztek, melyen mintegy 150-en voltak jelen.

Fehérmegye váli választókerületének a szabadelvű párthoz tartozó polgárai Salamon Lajos eddigi országos képviselőjük visszalépése folytán Tórs Kálmán jeles tollú fiatal hirlapírókat, a „Hon“-nak s egyszersmind lapunknak is rendes munkatársát léptették föl képviselőjelöltül.

Műregészeti utazás. Dr. Ortvay törekvő fiatal tudósunk május 25-én a Duna-fejedelemségekbe indul műregészeti maradványok tanulmányozása végett. Némely dunamenti római castrumot remél feltalálni. A hazai műemlékek fentartására alakított országos bizottság anyagi, a közös külügyminiszterium pedig erkölcsi támogatásban részesíti. Kutatásait a Duna mindkét partján fogja tenni, főleg Belgrád, Smederevo és Kasztolác között. A Morava vidék megvizsgálását egy eddig bizonytalan fekvésű contrastrum teszi szükessé. Együttal a bukaresti régiség-muzeumot is szándékozik megtekinteni s visszajövet nyomozásokat teend azon római hadut irányvonására nézve, mely az Al-Dunától Délmagyarországon át Tibiscumra, s illetőleg a dak metropolisba vezetett.

Dr. Siklósy Gyula, egyetemi magántanár s a Rókus-kórház szemészeti osztályának főorvosa, hosszabb külföldi út után, melyely Közép-Európa több nevezetes szemészeti kórodájának megtekintését köztette egybe, a napokban a fővárosba visszatért.

Dr. Mátyás Sándor közjegyzőt, volt országos képviselőt, ki évek óta a francia consularis jogtanácsosa, a francia kormány a becsület-rend lovag-keresztjével tüntette ki.

Hymen. Dr. Csiky Kálmán pesti ref. tanár mult szombaton váltott jegyet Gönczy Etelka kisasszonnyal, Gönczy Pál min. tanácsos leányával, ki pesti hangversenyekben is több ízben feltűnt szép zongorajátékával. — Dr. Bihary Péter pedig, ki szintén a pesti ref. iskola tanára, az ünnepek alatt tartá esküvőjét Iván Ilona kisasszonnyal Szatmárról. — Dr. Kármán Mór tanár s az orsz. közoktatási tanács jegyzője, jegyet váltott Kohn Ilona kisasszonnyal. — Erődi Harrach Bela pest-józsefvárosi reálitanodai tanár s szép készültégű fiatal író jegyet váltott Gyoron Kovách Lilla kisasszonnyal.

Egy nyomdász jubileuma. Ötvenéves jubileumát ünnepelte közelebb Czéh Sándor derék nyomdász Magyar-Óvárott. Buzgó iparos volt mindig, s 1867-től 1872-ig városi kapitány volt.

Az egyetlen- és műegyetemi olvasókör május 15-én Visegrad és Esztergomba rendezett kirándulást. A kora reggel elindult gőzhajón Pulszky és Henszlmann Imre urak összerakották maguk körül a fiatalaságot. Pulszky F. ez alkalommal kijelenté, hogy jövőre egész országát a muzeum rendezésére fogja fordítani, minthogy nem szándékozik többé föllépni képviselőjelöltnek. Henszlmann a hajóról a régi római hidrók helyeit mutogatta, hol a 3-dik és 4-dik században római erődítmények voltak. Visegradra érve, a fiatalok előbb a Salomon-torony romjait szemlélte meg, mire a reggeli következett, részint a korona vendéglőben, részint dr. Bakodi ur vendégszerető villájában. Ezután a visegrádi vár többi részeit tekintették meg, mely alkalommal az ifjúság megjelente Pulszky és Henszlmann érdekes magyarázatát. A hajó innét Esztergomba ment, hol 5 órakor volt az elkészt ebéd, mire a székesegyház megtekintése következett. 9 órakor aztán kezdetét vette a táncmulatság, mely reggeli négyig tartott, s melyen Esztergom város színe-java részt vett. Az indulókészen álló hajó aztán visszazállította a kirándultak nagy társaságát.

A nemzeti tornaegylet, a budapesti tornaegylet és az ó-budai tornaegylet, a nemzeti tornaegylet növendékeinek közreműködésével, május 23-án az Orczy-kertben közös dísz-tornász tartanak, melynek érdekes programja van, tornagyakorlatokkal a szerekben, futással, stb. Jegyek a díszornázás napján a helyszínen levő pentárnál kaphatók. Számozott ülőhely az állványon 1 ft 50 kr., a sorokban 1 forint. Beléptéjegy 50 kr.

Halálozások. Török Károly, a magyar földhitelintézet tisztviselője s ismert népdalgyűjtő, ki más tekintetben is sikeres működött az irodalom terén, H.-M. Vázarhelyen elhunyt 32 éves korában f. hó 12-én. A boldogultól, ki nagy szeretettel gyűjtötte a népmeséket és népdalokat, ellátva azokat tanulságos magyarázatokkal, a „Vasárnapi Ujság“ is több genreképet, elbeszélést, s vegyes tartalmu cikket közölt. A Kisfaludy-társaság által kiadott népköltési gyűjtemény második kötetén egészen az ő gyűjtése volt H.-M. Vázarhely környékéről. Szerény, de komoly munkásságú férfiú és buzgó tisztviselő volt.

Be de György, a miskolci ipartársulat elnöke s a városi tanács tagja, az iparos érdekek buzgó szövívoje május 8-án Miskolcon, élte 70-ik évében.

Töttősy Elek, aranyimás dídóvár s a veszprémi kegyesrendiek másodfőnöke, f. hó 12-én halt meg Veszprémben. Elhunytak még: Sándor Sámuel 1848-49-ki honvéd és dobokai bizottsági tag. — Jeszenszky Miklós földbirtokos Besztercebányán, május 14-én 74 éves korában. — Máriássy Mihály földbirtokos, a vaskorona-rend lovagja, szélesebb körökben ismert férfiú, f. hó 11-én Bécsben 68 éves korában. — Bakker Antal képviselőházi terembiztos, ki a szabadságharcban honvédszádos volt. — Küttl Károly ügyvéd, volt polgármester, a dalszínház-részvénytársulat elnöke, f. hó 14-én Temesvárott. — Besznák Sándor, a nagy-szombati népi zenekar primás, kit Prileszky Tudé jelenlegi képviselő az ötvenes évek elején zenekarával együtt európai körutra vitt, 52 éves korában, Nagy-Szombaton. — Takács Lajos elemi tanító és tornamester Szegeden 23 éves korában.

Szerkesztői mondanivaló. Besztercebányára. E J Újabb küldeménye csakugyan tetemes haladást mutat. De rímeli (el kell ismeri, hogy pompás rímek!) oly erőltettek néha, hogy inkább neveltséget költenek, mint élveztet nyújtanak. A méhrajról azt mondani „e nyüzsgés per“ — hogy rímül ráforduljon: „elseper“, kisé mégis erős dolog. Aztán a „daj-

ka-ének“ szót megszakítani, hogy a dajka egyik, az ének másik sorba essék: az sem megy. Különbös néncs is szűkség rá, legalább könnyen el lehetne kerülni. — A versek, kivált az első, tartalmilag is haladásra mutatnak. Igyekezzet, kitértás!

— T. F. Semmi féle még pelyhes sasfit sem látunk verseiben. Csóka-fiúk csak.

— Rédey. Ön is bátran felhagyhat a lant-pöngetésével; nem megy.

— „Sirja felett.“ Erőltetett, söt erőszakolt dagály. Eddigi küldeményei, ha a mérték meg nem ütötték is, ebben a hibában legalább nem szenvedtek.

— S. S. A „Vigaazt“-t a multkor félretett kis költeményvel együtt, közölni fogjuk.

— Pécs. H. F. K. A megemlékezést örömmel fogadtuk; a küldeményt mielőbb fölhasználni igyekezünk.

— Szeged. G. M. Az ajánlatot szívesen elfogadjuk. A másik kérdésre magán uton megy válasz.

— Buda. Sz. J. Az egyiket fölhasználtuk; a másikat egy hasonló tárgy cikki miatt mellőznünk kell.

— Lissabon. Ilmo Sfr Francisco Gersey. A nevet a meghagyás szerint kigazítottuk a címsszalagon, s így azt hisszük, most már pontosan megkapja a lapokat. Fogadja üdvözlötünket a távolban.

SAKKJÁTÉK.

807. számú feladvány Shinkman W. A.-tól (Grand-Rapidsban).

Világos indul s a harmadik lépésre mattot mond.

802-dik számú feladvány megfejtése.

- 1. He4-e5 Kd5-e5; 2. e2-c4 c7-e5; 3. d2-d3 Ke5-f5; 4. d3-d4 matt.

Ha yessen fejtették meg: Veszprémben: Fülöp József. — Gelsen: Glesinger Zsigmond. — Sárosipatkon: Gérecz Károly. — Debreczenben: Zagyva Imre. — Siget-Cápet: Mayer Károly. — Miskolcon: Hartmann testvérek. — Egerben: Tilkovszky Fridolin. — Szabadkán: Kosztolányi Árpád. — A budapesti tud. és műegyetemi olvasókör. — A pesti sakk-ör.

Rövid értesítések: Debreczen: Z. J. A bástya levétele h7-ről a f5 változat kötéle megfejtését engedti meg. Nehezen orvosolható baj.

Nyilt-tér.*

Központi irodánk áttétetett áprilhó 15-kén V. József-tér, 6. szám, I. emelet. Salgó-Tarjáni köszönbánya részvény-társulat.

* Azje rovat alatt közlöttekért a szerkesztőség csupán a sajtótörvények irányában vállal felelősséget.

HETI-NAPTÁR.

Table with 7 columns: Hónapi és hetinap, Katolikus és protestáns naptár, Görög-orsz naptár, Izraeliták naptára, Nap, Hold. Rows include dates from 23 Vasárnap to 29 Szomb.

Tartalom.

Nagy László (arckép). — Passió-dalok. — A dalmát irodalomról. — Egy újja született város (négy képpel). — A hajdani világrendszerek. — Egy bogár bölcseje és sirja. — Az úszó város (vége, két képpel). — Egyveleg. — Melléklet: Hazánulás előtt. — Vizeinkről. — Az öngyilkosságról. — A bétről. — Irodalom és művészet. — Közintézetek, egyetek. — Mi újság? — Halálozások. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Nyilttér. — Hetinaptár.

Felölös szerkesztő: Nagy Miklós. (L. erokor-utca 11. sz.)

HIRDETESEK.

Alólirottak

Braswetter János, chronometer és mások... annak 28 év óta fennálló irántalát Szeged...

Számtalanszor a kívánság, magának valódi érdemet szerzett és képmutató...

BRASWETTER JÁNOS chronometer és mások... annak 28 év óta fennálló irántalát Szeged...

Arjegyzék... Ezüst heng. óra 4 rubinnal 10-12... arany óra 18-20...

INGA-ORAK legnagyobb választékban... mindenféle inga-órát, melyek a tokon kívül...

Vidéki megrendelések a pénzösszeg előleges beküldése... vagy utánvét mellett pontosan teljesítenek.

Angol patent kerti-fecskendők... a bécsi világtalpra kitűntöknek bizonyult...

Parisi úveg légyfogó-horikék... Parisi mintáért készült legúj leleménye új órák...

Angol patentes három kiváló... igen nagy és tiszta darabja 6 frt 50 krajczár.

KERTÉSZ és EISERT Budapest, Dorottya-utca 2. sz.

Hölgyeknek nélkülözhetlen!

RAVISSANTE

Dr. LEJOSSE-től Párisban. Csak a hivatalosan megvizsgált mérőmentes, tiszta és teljesen ártalmatlan...

Kapható nyáiban és kisnyáiban Budapesten: Dr. LEJOSSE főraktárában, király-utca 15. sz. I. emelet.

Vidéki raktárak következő gyógyszerész uraknál: Arad: Elias Armin. B.-Csaba: Badits Sándor.

A „Franklin-Társulat” magyar irodalmi intézet és könyvnyomda kiadásában Budapest (egyetem-utca 4) megjelent és minden könyvrusnál kapható:

A magyar váltójogi eljárás.

Az 1840-ki 1844-ki törvények kiegészítő országbírói értekezletek határozatai és nemény...

Negyedik a legújabb törvényekhez alkalmazott kiadás. (Kis 8-rét, 168 lap.) - Ára füzve 1 frt 20 kr.

Fejvelő Lipót... első m. k. vasbőr- és lakarkészítőhely... Hátbőr-megtakarítás folyton...

Mulattatásul!

Flobert-fegyverem... mely kézen tartott töltényekkel használtatik... Vas ezüstablák... J. szerkezetű bolcz-puskák...

KERTÉSZ és EISERT Budapest, Dorottya-utca 2. sz.

Kreuzen víz gyógy-intézet Felső-Ausztriában.

Az intézet az éjszaki szél-vel védett, bájos fekvésű, egészséres levegővel és pompás sétányokkal bir...

HAMPEL GYÖZŐ Budapest, nagy (3) korona-utca 16. (Hampel-féle ház) ÁRJEJYZÉKE

Table with 2 columns: Item name and Price. Includes items like Cukor, Kávé, Rizs, and various oils.

PÖT-SZÓTÁR SUPPLEMENT-LEXIKON

a német és magyar szótárhoz. Német-magyar Deutsch-ungarisches zu dem Wörterbuche der deutschen und ungarischen Sprache.

MARGITSZIGETI GYÓGYFÜRDŐ

Budapest főváros közvetlen közelében. 35° R. meleg artézi forrás - porcellán, márvány, kád- és kőfürdők...

A nyári idény május 1-jén megnyitattik. A lakások megrendelése: a szigeten a felügyelősi irodában.

KÖZHASZNÚ CSALÁDI KÖNYVTÁR.

Egy-egy kötet füzve 40 kr. Legújabb levelező-könyv a magyar nép számára. Szerk. Verőczy Sándor.

Kérelem a községi előljárárságokhoz!

Általános a panasz, hogy a hazánkban évenként megjelenő valamennyi naptárakban a vásárok ideje sok esetben hibásan közöltetik.

Umrath és Társa

mezőgazdasági gépgyár- és vasöntödéje Pragában. Ismét eladók eladási illetékben részesülnek.

Chinin-csokoládé

Chinin-cukor Rozsnyay M., gyógyszerész-től Aradon (ezelőtt Zombán), melyeket a magyar orvosok és természet-vizsgálók nagygyűlése...

TEMESVÁRY MANÓ

magyar cipő-gyára Budapest, király-utca 1-ső szám, ajánl

Legyezők nagyszerű választéka. Dinyvák napernyő órák legyezők, melyek a napernyőt is helyettesítik...

Napernyők. Kisebb-nagyobb, olcsóbb és drágább, csak: új nemű, jutányos árak mellett...

Sétabotok minden gond nélkül nemel: gyermek- és felnőtt 25-70 kr. termésként 15-25 füzve...

KERTÉSZ és EISERT Budapest, Dorottya-utca 2. sz.

Jókai munkái 90, 91, 92, 93. Népszerű kiadás. Mire megvénülünk? Regény. Második kiadás.

Bürgermeister Antal és Társa
vismű-gyárosok,
VI. kerület, gyár-utca 6-dik szám Budapesten.

Ajánlják szivattyu-gyártmányaikat, ugymint közönséges szivattyukat házi cselokra, nagyobb felület gyárak használatára, — azután a fergő-szivattyukat, melyek különösen alkalmasok birka-mosodák részére, vízi gödrök, árkok és előtöltött mezők kiürítésére. Azonkívül elvállalnak mindenemű kút ásást és süllyesztést bármintemű talajban, ugymint: ártézi kutak furását, minden szélességben és mélységben. Vízvezetékek rakását ugy nyilvános, mint magánépületeknél és kerteknél. Fürdők berendezését. Szagtalan árnyékszék felállítását. Továbbá az általuk szabadalmazott kifolyó csapokat (nyomóval), melyek által a vízvezetékeknél hasztalan vízfecérlés ellen nagy részben segítve lesz. Mindent a legutányosabb árak mellett szállítanak.

Darvasy Károly
zöldfa-utca 7. sz.
ajánlja kéllően felszerelt
üzletét
kocsizó, lovaglő
vadász-
és
utazó-szerekből.
Valamint ezen szakmában
vígó különleges megrende-
léseket, úgy javításokat
is a legpontosabban és le-
grövidbb idő alatt. Kíván-
lóan jutányos árakért
eszközöndi. 826

22-dik szám. ELŐFIZETÉSI FÜLTÉTELEK: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 12 ft., félévre 6 ft. Csupán a Vasárnapi Ujság: Egész évre 8 ft., félévre 4 ft. Csupán a Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft., félévre 3 ft. **XXII. évfolyam.**

HIRDETÉSEK DÍJA: Egy hatszor hasábozott petit sor, vagy annak helye egyszeri iktatásnál 15 krajczár; többszöri iktatásnál 10 krajczár. Bélyegdíj külön minden iktatás után 30 krajczár. Kiadó-hivatalunk számára hirdményeket elfogad Hécsben: Haasenstein és Vogler Wallfischgasse Nr. 10, Mosse R. Seilerstätte Nr. 2 és Oppelik A. Wollzeile Nr. 22.

Legnagyobb raktár
kész férfi-fehérműek, férfi, női és gyermek-harisnyákból.

1 db. ing, ráncosított mellet, frt 1.35, 1.85, 2.60.
1 » sima, négyzörös mellet, frt 1.55, 2.35, 2.85
1 » részatos mellet fl 2, 2.25.
1 » himzett mellet frt 2.35, 2.75, 3.20.
12 pár férfi-harisnya frt 1.60 2.50, 3, 3.50, 4.
12 » női harisnya, 1.50, 1.80, 2.30, 2.80, 3.30, 4, 5 —
12 » gyermek-harisnya, frt 1.20, 1.40, 1.70, 2, 2.50, 3

Ar-könyvecskék csak levélbeli kívánatra és bérmentve küldetnek.

Unger F. V. fia,
Deák Ferenc-utca 5. sz.
Alapítottott 1835-ben.

Alförrt ezzel is teletöltesen jelent, miszerint a magyar királyi ministerium részéről kizárólagos szabadalmat nyert az általunk új patens

nádfonadékelme kézi bőröndök
készítésére. Az újonnan feltalált kelme, melyből ezen bőröndöket gyártom, egy tengerentúli nád és len-szövényből készült szövet, mely társaságot, könnyűséget és ruganyosságot ill. tve, minden eddigieket felülmúl. Az ár, tekintve a gyártmány szilárdságát, igen mérsékelt, és pedig:

8.40	9.50	11.20	12.50	15.00
10	18	20	22	hüvelyk hosszban

Uj patens
nádfonadékelme kézi bőröndök
a fentebbi rajz szerint, fém lakittal, minden szeglettel szilárd vas-részek által óva, tövéletesen viámentes, s igen elegáns kiállításban

Uj nádfonadékból készült nagy uti-kosarak kiválólag hölgyek részére, melyek könnyű súlyúak, fogra hosszabb alakúak a podgyas fuvarbérlet mérsékli:

33	34	40	45
frt 35.—	40.—	45.—	—

Mely árak mellett az egyes eladást kizárólag

Kertész és Eisert urakra Budapesten.
Dorottya-utca 2. szám, (a „magyar király” szállodával szemközt) ruházatuk at, kikhoz irasbeli megajánások is intézendők.
A vidéki kereskedő árakat az ismételten feltehetőleg végezté ezen szon hoztam fordulatú kérem.

Felber János bőröndgyáros
Budapesten, sugárút, 21. csoport.

Coca-készítmények
Évek során át belőnk nyult, gyógyít gyan és sikerrel beteg ségeket
a lélekezeti szervek nek (I. sz. lapad) az emésztési sze veknek (II. sz. lap dacs és bor), az idegrendszer és gyöngöseségeket (III. sz. lap dacs és coca-borsz.)
Egy doboz v. üveg ára 2 ft.

Kimerítő felvilágosítás ingyen s bérmentve a „szerecsen”-hez czimzett gyógyírál által Mainzban. Raktárak Pesten: Török J., gyógyszer, főraktár Magyarországra nézve. Temesváron: Pecher J., gyógyszer. Prágában: Fürst József, gyógyszer. Bécsben: Hrubner Ede szgyal-gyógytár, Hof 6. főraktár Ausztriára nézve. 447

PETŐFI SÁNDOR ASZÓDON.

A „Vasárnapi Ujság” olvasói tapasztalhatták, hogy Petőfi emlékére nézve alig van valami oly csekély, oly jelentéktelen, hogy lapunk szívesen nem nyitotta volna meg közlésére hasábjait. Annál szívesebben veszünk minden olyan közleményt, a minek a nagy költő életére vonatkozólag életrajzi érdeke is van. Ily közlemények még mindig várhatók, mert még sokan vannak, a kik Petőfit személye-

sen ismerték, vele gyermek korában, vagy későbbi éveiben barátságban éltek. Ötven vagy ötvenöt év még nem oly hosszú idő, hogy akár gyönki, akár sárszentlőrinci, akár későbbi tanuló éveire ne emlékezne nek még életben levő kortársai. A fő dolog csak az, hogy a közlemények bármily keveset, de csakis valót foglaljanak magokban, mert a későbbi évek dicsfényé könnyen elvakíthatja az embert, s az egyszerű emlékek előadása helyett, könnyen megtörté nik, hogy gyakran épen nem jellemző eseményekbe is sokat beleolvas és bele-

magyaráz az ember. Emberismeret és lélektan egybevetések mellett sokszor ki lehet ugyan a valót hűvelyezni, de mégis meg esik olykor-olykor a tévedés. Épen így el lehet osztatni azt a homályt is, a mit egy vagy más ellenszenv, vagy elfogultság mond az adatkönyvök tollába.

Ily közlemény nyelv talákozunk a „Vác-vidéki Lap” egyik számában is, hol Kóren István, jelenleg szarvasi tanárnak egy levelében olvasunk Petőfi aszódi tanuló éveiről. Ez idő nem egészen ismeretlen előttünk. Maga Petőfi így szólott, még

Cs. és kir. szabadalmazott a maga nemében egyetlen hatáson patkány- és egér-irtó-szer. Egy bádogdoboz ára 1 frt, 6 doboz ára 5 frt.

Cs. és kir. szabadalmazott gyökeresen ható poloska-irtó-szer, butorok számára. Egy üveg ára 50 kr., 6 üveg 2 frt 35 kr. 1 kis üveg ára 30 kr., 6 üveg 1 frt 35 kr.

Füldimulhatlan hatáson poloska-irtó-szeres falakat számára. Festésnél meszelenél vagy falak mosolásánál a festékbe, máskébe vagy vakolatba keverésre alkalmas. Egy pintes üveg ára 1 frt., 6 pintes üveg 5 frt. 1 pintes üveg elegendes egy középnyaságú szobára.

Specialitás, kitünően biztos és gyökeresen ható svábbogár (Heimchen) irtó-por. 1 csomag ára 50 kr., 6 csomag ára 2 frt 55 kr.

Valódi persa rovar-por, a bolhák, molyok, legyek, hangyák stb. kiirtására. Egy üveg ára 25 és 40 kr., 1/2 fontos csomagokban 55 kr., 1/2 fontos csomagokban 1 frt, 1 fontos csomagokban 1 frt 90 kr.

Csalhatatlan biztos hatáson bárhöl alkalmazható mérgezőmentes légy-irtó-szer. Ára 1 nagy üvegnek 40 kr., 1 kis üveg 25 kr. Mérgezőmentes gyökeres hatáson muszkarovar-irtó-szer. Egy üveg ára 1 frt.

A legkisebb rendelmény is ugy az aluljegyzett pesti gyár, mint a szánté aluljegyzett bécsi főraktár által, egyenlő ár és a megrendelési összeg előre küldése, vagy utánvét mellett pontosan eszközölhetnek.

Egy forinton aluli rendelmények nem eszközölhetnek. 815

Reiss B. Főraktár: **Maager W. urnál**
cs. és kir. vegykészítményű gyára kártékony rovarok kiirtására Budapest, király-utca 46. Bécs, III. Neumark t 3.

A sárospataki kovamalomkövek
a legjobb malomkövek a világon,
mert laposórlésben, roz- és kukoricaórlésben és darálásban
még a legjobb francia köveket is felülmulják,

a mit számtalan bizonyítványok által bebizonyíthatok. Míután aratáskor többnyire nagyon el vagyok halmozva megrendelésekkel, úgyi hogy akkor ezeket többnyire csak 3-4 hónap alatt feldolgozhatom, úgy kérem a nagyon tisztelt közönséget, a megrendeléseket minél előbb megtenni, mert még most abban a helyzetben vagyok, ezeknek pontosan megfelelhetni.

Megrendelések elfogadtnak:

- 1) Magában a sárospataki kovamalomkö-gyárban Sárospatakon (posta, vasuti és távírdai állomás)
- 2) Budapesten **GEITNER & RAUSCH** uraknál a főraktáromban.
- 3) Aradon **J. Eckel** gépgyáros urnál.
- 4) Szegeden **Pályi testvérek** gépgyáros urnaknál.
- 5) Temesvárott **Grünbaum Lajos** urnál, gépraktárában, és még több raktáiraiban, valamint magamnál is.

Mogyorós, u. p. Nyerges-Ujfalu. **Brzorád J. Rezső.**

BUDAPESTI KALAUZ.

ÁSVÁNYVIZ-KÉSZÜLÉKEK ÉS SIPHONOK.
Müller L. és Wagner, Budapest, (Buda, Késsa-utca 291.) elvállalnak szikvízgyárak számára teljes berendezéseket, a legújabb fűtőtelék mellett.

BANK- ÉS VÁLTÓ-ÜZLETEK.
Clatz, Holzwarth és Schubert, Pest, V. Diana-fürdő, mindenféle részvények, állampapírok és sorjegyek bevásárlása és eladása. Vidéki megrendelések pontosan s gyorsan teljesítettek.

DISZMŰ GYÁRI ÁRU RAKTÁRAK.
Márton Alajos, váci-utca, nemzeti szállodával szemközt. Legnagyobb raktár bronz-, bir- és porcellán-díszmű-ajándékokból, a hol az illetékesekre vendégek kívül vendégek is szívesen fogadtnak.

ILLATSZERÁRUK.
Vértessai Sándor, m. kir. udvari illatszerár, Kristóf-tér 1-8 szám alatt Pest.

ORVOSOK.
Dr. Eiber V. Budapesten, József-utca 66. számú házában, rendel 2-4 óra- kor; ugyantott kapható: „Nemi élet vándor” című műve 1 frton, postával: 1 frt 10 kr. (Lásd a „Politikai Ujdonságok”-bani hirdményt).

ORÁK.
Lechner József IV, váci-utca 5. sz. Legnagyobb órakerék. Árjegyzékek in-

ten. Gandagon felszerelt illatraktár, mindennemű angol és francia illatszerek, ugyisinte nagy választékban bel- és külföldi tolette-cikkok.

Dr. Handler Mór, orvos és sebész tudor szülész és szemész. Rendel naponként: délelőtt 10 órától 1-ig, délután 3 órától 5-ig és este 7 órától 8-ig. — Lakik: Pest, belváros, Kigyo-utca 2. sz., Kigyo- és városháza-utca sarkán (Rottenbiller-féle háza- ban) 1-8 emeleten, bemenet a lépcsőn. Díjjal ellátott levelekre azonnal válasz adatik, és a gyógyszernek megküldetnek.

gyeni Javítások jótállás mellett eszközöl- tetnek. (Alap. 1808-ban.)

PAPIRKERESKEDÉS.
Riegler József Ede, papír raktár, könyv- és könyvnyomdája Budapest, kecskeméti-utca 11. szám.

SEBTAPASZ.
Különbö figyelme méltó az általános hírlap- és könyvnyomdája Budapest, Pesten: Török J. gyógyszer. urnál, király- utca 7. szám, valamint az ország minden- gyésert. Nagy csomagára 1 ft, kisebb 30 kr.

Kiadja és nyomatja a Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet és könyvnyomda Budapest (egyetem-utca 4-ik szám).